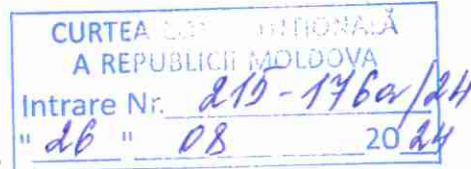

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușeanu nr. 28
MD-2004, mun. Chișinău
Republica Moldova

Onorată Curte,

Vă prezentăm un Supliment la Sesizarea nr. 176a/2024 din 22 august 2024.

se completează, după cum urmează:

a pag. 5, după art. 78 din Constituție se adaugă art. 79 alin. (2):

„Articolul 79

Validarea mandatului și depunerea jurământului

(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, **cel târziu la 45 de zile după alegeri**, următorul jurământ: „Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea propășirii Republicii Moldova, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Moldovei”.”

după art. 54 alin. (1) din Constituție se include art. 79 alin. (2):

„**Art. 79 alin. (2) Validarea mandatului și depunerea jurământului** (nedepunerea jurământului în cel mult 45 de zile după alegeri) (**desconsiderarea Jurământului, Constituției**)”

3. La pct. 1, pag. 15, după textul „art. 38 și ale” se adaugă textul „art. 79 alin. (2)”.

4. La pag. 15, după pct. 3 se includ pct. 3¹ și 3², cu următorul cuprins:

„3¹. Curtea, în jurisprudența sa, a statuat: *respectarea legilor, care nu contravin în mod vădit Constituției, este obligatorie* (HCC nr.22 din 16.07.2015, §51). Importanța principiului legalității presupune, așadar, respectarea legilor, această exigență fiind impusă nu doar indivizilor sau persoanelor juridice private, ci și autorităților și instituțiilor publice. În măsura în care legalitatea vizează actele agenților publici, este important ca aceștia să acționeze în limita atribuțiilor care le-au fost acordate (*Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, §42*) (HCC nr.22 din 16.07.2015, §52). Principiul preeminenței dreptului, caracteristic unui stat de drept, impune obligația respectării legii cu precădere de către cel care a edictat-o (HCC nr.22 din 16.07.2015, §53). Principiul legalității are drept consecință obligativitatea respectării legilor, inclusiv de către forul legislativ suprem al statului (HCC nr.22 din 16.07.2015, §100).

3². Legiuitorul are dreptul de apreciere a situațiilor ce necesită a fi reglementate prin norme legale. Acest drept semnifică posibilitatea de a decide asupra oportunității la adoptarea actului legislativ în conformitate cu politica *mutatis mutandis* electorală promovată în interesul general (HCC nr.6 din 16.04.2015, §87). Totodată, orice reglementare urmează a fi în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare și să se subscrie principiului preeminenței dreptului (HCC nr.6 din 16.04.2015, §88)”.

5. La pag. 16, după pct. 8 se introduce pct. 8¹ și 8², cu următorul cuprins:

„8¹. Curtea a reiterat că dispozițiile constituționale ale articolelor 1 alin. (3) și 2 alin. (1) urmează a fi corelate cu prevederile articolului 38 din Legea Supremă, potrivit căruia voința poporului constituie baza puterii de stat, aceasta exprimându-se prin alegeri libere, care au loc în mod periodic, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §42). Curtea, după 2016, a menționat că, realizarea în practică a dreptului de vot al cetățenilor are loc și prin participarea la alegerile Președintelui Republicii Moldova. Curtea a reiterat că unul din elementele esențiale ale statului de drept, în general, și ale sistemului electoral, în special, îl constituie dreptul de vot. Cu toate acestea, dreptul de vot nu face parte din categoria drepturilor absolute (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §48). Curtea Europeană în jurisprudența sa a reținut că dreptul la alegeri libere, consacrat în art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană, nu este absolut, fiind loc pentru limitări implicite, statelor contractante urmând să li se acorde o marjă de apreciere în domeniu (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §49). Curtea a subliniat că Parlamentul, fiind organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului, prin competența exclusivă atribuită de Constituție, reglementează prin lege organică sistemul electoral. În exercițiul atribuțiilor de legiferare, reglementate de dispozițiile art.72 din Constituție, Parlamentul este în drept să adopte, să modifice și să abroge normele referitoare la sistemul electoral (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §51).

8². Atragem atenția asupra faptului că, într-adevăr reglementările, de ordin general, a sistemului și procesului electoral, în speță, privind alegerea Președintelui Republicii Moldova constituie apanajul Parlamentului Republicii Moldova. Or aceasta nicidecum nu înseamnă că legiuitorul ar putea desconsidera/neglijă prevederile speciale de rang constituțional cu privire la data desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție)”.

6. La pag. 17, după pct. 14 se introduce pct. 14¹ și 14², cu următorul cuprins:

„14¹. Autonomia parlamentară/regulamentară nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a normelor imperative privind procedura parlamentară (HCC nr. 27 din 17.11.2015, §37).

14². Curtea Constituțională, în HCC nr. 27/2015, a statuat următoarele:

„36. Autonomia regulamentară constituie expresia statului de drept, a principiilor democratice, însă poate opera exclusiv **în limitele stabilite de Legea fundamentală**.

37. Astfel, autonomia regulamentară nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a **normelor imperative privind procedura parlamentară**.

38. În acest context, normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale forului legislativ și trebuie interpretate și aplicate cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală (a se vedea și HCC nr. 9 din 21 mai 2013)”.

7. Pct. 15, la sfârșit, se completează cu textul: „și 4) spiritul loialității față de Legea fundamentală”.

8. Pct. 40, pag. 20, se completează cu următoarea propoziție: „Prin urmare, legiuitorul ordinar, nefiind sigur de acțiunile sale, în procesul de legiferare, pentru a creia aparență de respectare a prevederilor art. 90 alin. (4) din Constituție, a aplicat formula 3 + 2, atunci când constituanta statuează expres și exhaustiv faptul că, în termen de 2 luni după expirarea mandatului se vor organiza alegeri prezidențiale”.

9. Pct. 69, pag. 24, la mijloc, se completează cu textul: „În pct. 1 al dispozitivului Hotărârii nr. 2/2011, Curtea Constituțională a statuat.”.

10. Cuprinsul pct. 82, pag. 26 se completează cu următorul text: „Așadar, o normă se edictează pentru a produce efecte. Or, constituanta noastră care sa inspirat din Constituția României a inclus expres în pim-plan printre circumstanțele ce atestă vacanța funcției, cea de expirare a mandatului Președintelui Republicii Moldova, pe când în Constituția României se regăsesc doar celelalte 4 circumstanțe”.

11. Pct. 121, pag. 29, după cuvântul „Constituantă” se completează cu textul: „la caz, Parlamentul,”.

12. Pct. 122, pag. 29, va avea următorul cuprins: „122. Astfel, observăm că, în 1994, constituanta a instituit un concept unic, cu privire la toate scrutinele electorale: parlamentare, prezidențiale și locale generale. Așadar, constituanta a statuat: 1) un termen de rang constituțional unic pentru alegerile parlamentare (ordinare și anticipate) (art. 61 alin. (3) din Constituție), 2) un termen de rang constituțional unic (3 luni până 2000 și, respectiv, 2 luni după 2000) pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova (art. 90 alin. (4) din Constituție) și 3) Curtea Constituțională, pe cale jurisprudențială, a statuat faptul că, mandatul aleșilor locali, de 4 ani, nu poate fi întrerupt”.

13. Pct. 123, pag. 30, va avea următorul cuprins: „123. Prin urmare, orice scrutin electoral (ordinar sau anticipat) parlamentar, prezidențial sau local general urmează să se desfășoare în limitele temporale: 1) de 3 luni după expirarea mandatului sau dizolvarea Parlamentului, 2) 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova și 3) doar la expirarea mandatului, de 4 ani, a aleșilor locali”.

14. După pct. 129, pag. 30, se includ pct. 129¹ – 129⁹.

129¹. Despre alegerile Președintelui Republicii Moldova, comunicăm următoarele: La 11 septembrie 2009, Președintele în exercițiu al Republicii Moldova și-a depus demisia.

129². Astfel, în Republica Moldova a intervenit vacanța funcției de Președinte urmare a demisiei Președintelui în exercițiu al Republicii Moldova.

129³. Interimatul a fost unul perpetuu, care a durat, cca 3 ani (interimat la interimat).

129⁴. La 16 martie 2012, Parlamentul Republicii Moldova, în temeiul art. 78 alin. (3) din Constituție, în final, după aproape 3 ani de interimat continuu, reușește să aleagă cu 3/5 Președintele Republicii Moldova.

129⁵. La 23 martie 2012, Candidatul/Președintele Republicii Moldova nou-ales depune jurământul și astfel este investit în funcție și intră în exercitarea mandatului plenipotențiar.

129⁶. La 4 martie 2016, Curtea Constituțională prin Hotărârea sa, nr. 7 din 4 martie 2016, a restabilit alegerea șefului statului prin votul direct al cetățenilor (HCC nr. 7/2016).

129⁷. La 15 martie 2016, Președintele Republicii Moldova a solicitat Curții Constituționale interpretarea articolului 90 alin.(1) coroborat cu articolele 80 alin. (1) și alin. (2) și 91 din Constituție.

129⁸. Curtea Constituțională, în DCC nr. 8/2016, a statuat următoarele: „20. [...] Președintele Republicii Moldova își exercită mandatul, potrivit art.80 alin.(2) din Constituție, până la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales. 21. De asemenea, interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, survine doar în caz de vacanță a funcției în urma demisiei sau demiterii Președintelui, a imposibilității temporare sau definitive de a-și exercita atribuțiile sau a decesului și se asigură în conformitate cu art.91 din Constituție (în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Prim-ministru). 22. În contextul constatărilor anterioare, Curtea reține că extinderea atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales nu poate fi calificată ca exercitare a interimatului”.

129⁹. La caz, vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, mandat care expiră la 24 decembrie 2024.

129¹⁰. Curtea a reținut că extinderea atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales nu poate fi calificată ca exercitare a interimatului (DCC nr. 8/2016, §22).

129¹¹. Mai mult, Curtea a statuat faptul că, interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, survine doar în caz de vacanță a funcției în urma demisiei sau demiterii Președintelui, a imposibilității temporare sau definitive de a-și exercita atribuțiile sau a decesului și se asigură în conformitate cu art.91 din Constituție (în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Prim-ministru) (DCC nr. 8/2016, §21).

129¹². La 13 noiembrie 2016, după al II-lea tur, de către cetățeni, este ales Președintele Republicii Moldova, care va depune jurământul la 23 decembrie 2016.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
--------------------------------------	--	--	--	--

13.11.2016 (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile pentru depunerea jurământului	Candidatul/Președintele nou-ales sa încadrat, în termenul de 45 de zile, acordat pentru depunerea jurământului	23.03.2016, a expirat mandatul plenipotențiar, de 4 ani, al Președintelui	După validare, jurământul putea fi depus în orice zi. La 23.12.2016, a fost depus jurământul candidatului/Președintelui nou-ales
-------------------------------	---	--	---	--

Deci, Președintele nou-ales, de către cetățeni, a depus jurământul la 9 luni (23 decembrie 2016) de la expirarea mandatului de 4 ani a predecesorului său (23 martie 2016) și în termen de până la 45 de zile, după alegeri.

129¹³. În 2020, societatea civilă a atenționat autoritățile/decidenții (Președintele Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova, fracțiunile parlamentare, deputații din Parlamentul Republicii Moldova, Ministrul Justiției și Avocatul Poporului) despre faptul că prevederile art. 109 alin. (1) din Codul electoral nr. 1381/1997 și HP nr. 65/2020 sunt neconforme cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. <https://www.youtube.com/watch?v=XRUTzisHOOc>
<https://www.youtube.com/watch?v=TIx0DE2XJ3U>
<https://www.youtube.com/watch?v=ZA6OTe5vxI4>

129¹⁴. În 2020, Parlamentul Republicii Moldova a stabilit desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pentru data de 1 noiembrie 2020 (HP nr. 65/2020). Deci, ipotetic, dacă Președintele Republicii Moldova era ales la 1 noiembrie 2020, atunci o săptămână aveam dualitatea președinților, precum în 2019.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
01.11.2020	+ max. 45 de zile pentru depunerea jurământului	1 săptămână, aveam dualitatea președinților	23.12.2020, expira mandatul	24.12.2020, prima zi când putea fi depus jurământul

129¹⁵. La 15 noiembrie 2020, după al II-lea tur, a fost ales Președintele Republicii Moldova.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul

15.11.2020 (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile pentru depunerea jurământului	Candidatul/Președintele nou-ales sa încadrat, în termenul de 45 de zile, acordat pentru depunerea jurământului	23.12.2020, expira mandatul	24.12.2020, prima zi când putea și a fost depus jurământul
-------------------------------	---	--	-----------------------------	--

Deci, doar, urmare a faptului că, în 2020, Președintele a fost ales din cel de-al II-lea tur de scrutin, acesta a depus jurământul cu respectarea prevederilor art. 79 alin. (2) și al art. 80 alin. (1) din Constituției.

129¹⁶. La 08 decembrie 2022, Parlamentul Republicii Moldova adoptă un nou Cod electoral nr. 325/2022, care, de altfel, la art. 135 alin. (1) avea următoarea redacție: „Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu art. 90 din Constituția Republicii Moldova”. Președintele Republicii Moldova a promulgat Codul electoral nr. 325/2022, fără obiecții. Deci, pentru perioada 08.12.2022 – 17.01.2024, legiuitorul ordinar a acceptat varianta constituțională a stabilirii datei/desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.

129¹⁷. La 18 ianuarie 2024, în ședință plenară, desfășurată în cadrul unei sesiuni extraordinare, Parlamentul modifică cuprinsul art. 135 din Cod electoral nr. 325/2022.

129¹⁸. Atragem atenția Onoratei Curți, că Codul electoral nr. 325/2022, la 08 decembrie 2022, a fost votat doar de către deputații din majoritatea parlamentară. De asemenea, modificările la art. 135 din Codul electoral au fost votate, la 18 ianuarie 2024, numai de către majoritatea parlamentară. Iartă-i Doamne, că nu știu ce fac. Duplicitatea aceasta, a majorității parlamentare, este greu de înțeles. Mai mult, legiuitorul intervenind în cuprinsul art. 135 din Codul electoral nr. 325/2022 inserează, la alin. (2), atât o teză neprevăzută (cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui în funcție) la art. 90 alin. (4) din Constituție, cât și o altă teză preluată expres din norma constituțională (nu mai târziu de termenul stabilit la art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova). De altfel, Parlamentul prin modificarea art. 135 din Codul electoral, în ajun de alegeri, a privat/lipsit sute, poate chiar și mii de tineri de așteptarea lor legitimă, la împlinirea vârstei de 18 ani, de a participa la primul lor scrutin electoral prezidențial, în iarna anilor 2024-2025. De asemenea, o altă categorie de cetățeni care urmau să împlinească vârsta de 40 de ani, poate aveau așteptarea lor legitimă de a se înscrie în cursa electorală prezidențială, care urma să se desfășoare în iarna anilor 2024-2025. Mai mult, *in grosso modo*, cetățenii Republicii Moldova, din Țară și din Diaspora, aveau așteptarea legitimă că alegerile prezidențiale se vor desfășura, în iarna anilor 2024-2025, în conformitate cu prevederile art. 90 alin. (4) din Constituție și ale art. 135 alin. (1) din Codul electoral nr. 325/2022, în redacția de până la adoptarea Legii nr. 1/2024, însă legiuitorul croiește legea după bunul său plac: la 8 decembrie 2022 ne spune că, alegerile prezidențiale se vor desfășura în iarna anilor 2024-2025, iar la 18 ianuarie/16 mai 2024 „ne apostrofează” și ne spune că, alegerile prezidențiale vor avea loc în toamna anului 2024. *Or iarna, nu-i ca vara și nici ca toamna!* **Onorată Curte**, Vă rog, opriți proliferarea nihilismului juridic în societate!

129¹⁹. În 2024, societatea civilă a atenționat autoritățile/decidenții (Președintele Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova, fracțiunile parlamentare, deputații din Parlamentul Republicii Moldova, Ministrul Justiției și Avocatul Poporului) despre faptul că prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și HP nr. 122/2024 sunt neconforme cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. https://www.youtube.com/watch?v=30_gnaScJb4

<https://www.youtube.com/watch?v=OexCrAFE6yI>

https://www.youtube.com/watch?v=HpiIq_aK_dg&t=1s

15. Pct. 131, pag. 31 se completează cu propoziția: „Prevedere care nu a fost respectată de către legiuitor (*Legea nr. 1 din 18 ianuarie 2024*)”.

16. Pct. 148, pag. 33, va avea următorul cuprins: „148. La caz, ipotetic, dacă legiuitorul ordinar ar fi decis în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 să stabilească, prin HP, data alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova la 29 septembrie 2024 și Președintele ar fi fost ales din I tur al scrutinului electoral și mandatul ar fi fost validat de către Curtea Constituțională, candidatul la funcția de Președinte era obligat să depună, cel târziu la 45 de zile după alegeri, jurământul, în fața Parlamentului și Curții Constituționale. Deci aveam cca 1,5 luni doi Președinți (unul, cu mandat plenipotețiar și altul nou-ales/candidat, care se afla în situația de *standby*, deoarece, până la 25.12.2024, nu poate intra în exercitarea mandatului).

Data desfășurării i scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrare a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
29.09.2024 - ziua alegerilor (I tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1,5 luni aveam 2 Președinți: 1) Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul

Dacă Președintele nu a fost ales din I tur, CEC-ul va stabili data desfășurării alegerilor prezidențiale pentru turul II pe 13 octombrie 2024. Astfel, urmare a desfășurării turului II vom avea următoarea situație:

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
13.10.2024 - ziua alegerilor (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1 lună aveam 2 Președinți: 1) Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul

Deci, dacă a fost ales, cu condiția validării mandatului, de la 13 octombrie 2024, în 45 de zile, candidatul/Președintele nou-ales trebuie să depună jurământul. În asemenea situație, cca 1 lună de zile noi vom avea 2 președinți: 1) unul în exercițiu plener, a cărui mandat expiră, la data de 24 decembrie 2024 și 2) unul nou-ales care se află în imposibilitatea juridică de a depune jurământul, deoarece acesta ar trebui să intre imediat în exercitarea mandatului său și astfel ar forța întreruperea mandatului plenipotențiar al Președintelui în exercițiu, ceea ce ar duce la violarea art. 80 alin. (1) din Constituție. De altfel, nedepunerea jurământului de către Candidatul/Președintele nou-ales al Republicii Moldova în termen de 45 de zile după alegeri constituie o încălcare a art. 79 alin. (2) din Constituție. Așa se putea întâmpla, deoarece legiuitorul ordinar a desconsiderat prevederile art. 90 alin. (1) și alin. (4) din Constituție”.

17. Pct. 149, pag. 33, va avea următorul cuprins: „149. La caz, *de facto*, actualmente, legiuitorul ordinar în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și HP nr. 122/2024 a stabilit data alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova la 20 octombrie 2024 (turul I). Deci, dacă, Președintele Republicii Moldova va fi ales din I-ul tur, vom avea o incertitudine în societate timp de cca o lună de zile (mai bine de 3 săptămâni de zile).

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul poate depune jurământul
-------------------------------	---	---	---	---

20.10.2024 - ziua alegerilor (I tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1 lună vom avea 2 Președinți: 1) un Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) un candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul
--------------------------------------	--	--	----------------------------------	---

Astfel, dacă după I-ul tur de scrutin prezidențial, Președintele nu va fi ales, atunci CEC-ul va stabili data desfășurării turului II pe 3 noiembrie 2024. Ulterior mandatul Președintelui nou-ales urmează a fi validat de către Curtea Constituțională.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul va putea depune jurământul
03.11.2024 - ziua alegerilor (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1 săptămână vom avea 2 Președinți: 1) un Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) un candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul

Astfel, după validarea mandatului Președintelui nou-ales, validare, care se petrece, de altfel, în interiorul acestui termen de 45 de zile, Candidatul/Președintele Republicii Moldova nou-ales, cel târziu la 45 de zile după alegeri, este obligat să depună jurământul, în fața Parlamentului și Curții Constituționale. Deci, dacă a fost ales, cu condiția validării mandatului, de la 3 noiembrie 2024, în 45 de zile, Președintele nou-ales/candidatul trebuie să depună jurământul. În asemenea situație/circumstanțe, cca o săptămână de zile vom avea situația incertă din 2019 a dualității puterii

prezidențiale. Deci, indiferent dacă va câștiga alegerile actuala Președintă sau nu, noi cca o săptămână de zile vom avea 2 președinți: 1) unul în exercițiu plenar, a cărui mandat expiră, la data de 24 decembrie 2024 și 2) unul nou-ales/candidat care se află în imposibilitatea juridică de a depune jurământul, deoarece acesta, după depunerea jurământului, ar trebui să intre imediat în exercitarea mandatului său și astfel ar forța întreruperea mandatului plenipotențiar al Președintelui în exercițiu, ceea ce ar duce la violarea art. 80 alin. (1) din Constituție. De altfel, nedepunerea jurământului de către Candidatul/Președintele nou-ales al Republicii Moldova în termen de 45 de zile după alegeri constituie o încălcare a art. 79 alin. (2) din Constituție. Așa se va întâmpla, deoarece legiuitorul ordinar la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral a încălcat prevederile art. 90 alin. (1) și alin. (4) din Constituție”.

18. După pct. 149 se introduce pct. 149¹ cu următorul cuprins: „149¹. Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, doar la sesizarea subiecților abilitați cu acest drept. Verificând constituționalitatea prevederilor art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și constatând neconstituționalitatea acestora, Curtea Constituțională, pe cale de consecință, urmează să declare neconstituțională și Hotărârea Parlamentului nr. 2/2024, adoptată în temeiul unei legi/unor prevederi neconstituționale. De altfel, fiecare cetățean al Republicii Moldova, care pretinde la funcția de Președinte al Republicii Moldova și nu doar se prezumă că cunoaște Constituția Republicii Moldova și legile țării. Așadar, la caz, mandatul actualului Președinte al Republicii Moldova expiră la 24 decembrie 2024, iar în conformitate cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție alegerile se organizează într-o perioadă de 2 luni, de la data expirării mandatului. Pe când, art. 135 alin. (2) din Codul electoral, actualmente, stabilește că, alegerile Președintelui se desfășoară într-o perioadă de cca 5 luni (90 de zile, până la expirarea mandatului Președintelui + 2 luni, după expirarea mandatului). Astfel, constatăm că legea nu este una clară și certă, ci una confuză stabilind în loc de 2 luni (art. 90 alin. (4) din Constituție), 5 luni (art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022), perioadă necesară pentru stabilirea datei alegerilor prezidențiale. Or un termen de rang constituțional nu poate fi substituit cu un alt termen de rang infraconstituțional, care depășește limitele prestabilite de către constituentă. Astfel, la caz, cetățeanul care cunoaște și respectă Constituția își planificase participarea la scrutinul prezidențial, în iarnă, iar legiuitorul ordinar care, de fapt, „desface și nu face legea”, impune participarea la vot pentru toamnă. Deci, la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 nu a fost respectat criteriul calității legii (art. 23 alin. (2) din Constituție). Prin urmare, cetățeanul poate pretinde că nu-și cunoaște dreptul de vot și dreptul de a fi ales (art. 38 din Constituție) și astfel poate considera că i-a fost încălcat acest drept. Or conform prevederilor art. 90 alin. (4) din Constituție combinat cu art. 80 alin. (1) din Constituție alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pot avea loc doar, după expirarea mandatului (24 decembrie 2024) în decurs de 2 luni. Mai mult, art. 79 alin. (2) din Constituție indică expres faptul că, candidatul la funcția de Președinte al Republicii Moldova a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, cel târziu la 45 de zile după alegeri, jurământul. Or, la caz, depunerea jurământului cu depășirea termenului de 45 de zile după alegeri este *apriori* o încălcare a jurământului. Atunci, cum mai poate o persoană, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova să depună jurământul când aceasta, din start, a sfidat/încălcat acest Jurământ/Constituția?”.

19. Pct. 151-154, pag. 34, vor avea următorul cuprins:

„151. De altfel, la caz, constituanta a luat în calcul respectarea principiului unității materiei constituționale, de aceea a instituit pentru toate tipurile de alegeri, termeni posteriori, expirării mandatului, pentru desfășurarea alegerilor.

152. Astfel, doar la respectarea întocmai, de către Parlament a normelor constituționale, în procesul de legiferare și dezvoltare a normelor constituționale, noi nu vom avea asemenea situații, prevăzute, actualmente, la art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, de violare a normelor Constituției Republicii Moldova.

153. Pentru a remedia această situație descrisă *supra* este necesar ca Curtea Constituțională să declare neconstituționale sintagma „*cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui*” și textul „*funcție, însă nu mai târziu de*” de la art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și Hotărârea Parlamentului nr. 122 din 16 mai 2024 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.

154. Totodată, dorim să menționăm faptul că, această sesizare nicidecum nu împiedică și nu aduce atingere desfășurării referendumului republican constituțional, la 20 octombrie 2024 (HP nr. „

20. La pag. 35, Capitolul VI, în pct. pct. 2) și 3), după textul „art. 38 și ale” se adaugă textul „art. 79 alin. (2).”

Autorii sesizării nr. 176a/2024 intervin cu un supliment și declară pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, fapt pentru care semnează:

Vladimir Voronin

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Diana Caraman

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

26 august 2024

Anexă: Sesizarea nr. 176a/2024, cu suplimentul înglobat, se anexează. (Sesizare consolidată)

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28
MD-2004, Chișinău
Republica Moldova

SESIZAREA nr. 176a/2024, cu suplimentul înglobat (consolidată)

prezentată în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a), b) din Constituția Republicii Moldova,
art. 25 lit. g) din Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1) lit.
g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502/1995

privind controlul constituționalității

art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325 din 8 decembrie 2022 și a Hotărârii Parlamentului nr.
122 din 16 mai 2024 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al
Republicii Moldova

I – AUTORUL SESIZĂRII

1. **Vladimir Voronin și Diana Caraman**, deputați în Parlamentul Republicii Moldova
2. **Adresa:** MD-2073, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 105
3. **Tel.** 069263182
4. **Email:** dcaraman@gmail.com

V. Voronin / V. Voronin /
D. Caraman / D. Caraman /

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect controlul constituționalității:

- 1) art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 426 - 427, art. 770), în speță sintagma „*cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui*” și textul „*funcție, însă nu mai târziu de*” și
- 2) a Hotărârii Parlamentului nr. 122 din 16 mai 2024 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2024, nr. 216 - 218, art. 324).

III – CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. **Prevederile relevante ale Constituției Republicii Moldova sunt următoarele:**

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(3) **Republica Moldova este un stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2 Suveranitatea și puterea de stat

(1) **Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.**

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) **Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.**

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. **Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.**

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(2) Statul asigură **dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.** În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 38 Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

- (1) **Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.**
- (2) **Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.**

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 66

Atribuțiile de bază

Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

a) adoptă legi, hotărîri și moțiuni;

Articolul 78

Alegerea Președintelui

(6) Procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova este stabilită prin lege organică.

Articolul 79

Validarea mandatului și depunerea jurămîntului

(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, cel fîrziu la 45 de zile după alegeri, următorul jurămînt: „Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea propășirii Republicii Moldova, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Moldovei”.

Articolul 80

Durata mandatului

(1) Mandatul Președintelui Republicii Moldova durează 4 ani și se exercită de la data depunerii jurămîntului.

- (2) Președintele Republicii Moldova își exercită mandatul pînă la depunerea jurămîntului de către Președintele nou- ales.

Articolul 90 Vacanța funcției

(1) Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces. [...]

(4) În termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.

Articolul 135 Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

2. **Tratatele Internaționale la care Republica Moldova este parte:**

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI (DUDO)

Articolul 21

3. **Voința poporului este baza puterii de stat, această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal egal și prin vot secret sau după o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.**

Pactul internațional cu privire la Drepturile civile și politice din 16.12.1966

Articolul 25

Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără nici una din discriminările la care se referă articolul 2 și fără restricții nerezonabile:

a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși;

b) de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurînd exprimarea liberă a voinței alegătorilor;

c) de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiunile publice din țara sa.

CARTA DE LA PARIS PENTRU O NOUA EUROPĂ

Drepturile omului, democrația și statul de drept

[...] Guvernul democratic se întemeiază pe voința poporului, exprimată *periodic* prin alegeri libere și corecte.

Democrația are ca fundament respectarea persoanei umane și a statului de drept. [...]

Afirmăm că orice individ, fără discriminare, are dreptul la: [...]

- fiecare are, în plus, dreptul: [...] de a-și cunoaște și de a-și face respectate drepturile;
- de a participa la alegeri libere și corecte;

CONVENȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE

Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale

Articolul 3. Dreptul la alegeri libere

Înaltele Părți Contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condiții care să asigure libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.

3. Prevederile relevante ale legislației interne (*infraconstituțională*):

Codul electoral nr. 1381/1997 (*abrogat*)

Articolul 109. Stabilirea datei alegerilor

(1) Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se vor desfășura *cu cel puțin 30 de zile și cel mult 60 de zile înainte de expirarea mandatului președintelui în funcție.*

(2) În caz de vacanță a funcției de Președinte al Republicii Moldova (*în cazul demisiei, demiterii, imposibilității definitive de a exercita atribuțiile sau al decesului*), data alegerilor se stabilește în termen de 2 luni din ziua în care a intervenit vacanța.

Codul electoral nr. 325/2022

**(redacția art. 135, la momentul adoptării noului Cod electoral nr. 325/2022)
(actualmente, abrogat/modificat)**

Articolul 135. Stabilirea datei alegerilor

(1) Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu art. 90 din Constituția Republicii Moldova.

Codul electoral nr. 325/2022

(art. 135, modificat, în redacția Legii nr. 1/2024)

Articolul 135. Stabilirea datei alegerilor

(2) Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui în funcție, însă nu mai târziu de termenul stabilit la art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova.

[Art.135 în redacția Legea nr. 1 din 18.01.2024, M.O. al RM nr. 32-35/25.01.2024 art.55; în vigoare 25.01.2024]

Legea nr. 780/2001 privind actele legislative (abrogată)

Articolul 2. Actele legislative

(2) Din categoria actelor legislative fac parte:

- a) Constituția Republicii Moldova și legile constituționale;
- b) **legile organice și legile ordinare;**
- c) **hotărârile și moțiunile.**

Articolul 4. Principiile de bază ale legiferării

(1) Actul legislativ trebuie să corespundă prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, inclusiv legislației comunitare

(2) Actul legislativ trebuie să corespundă dispozițiilor constituționale și să fie în concordanță cu cadrul juridic existent, cu sistemul de codificare și unificare a legislației.

Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative

Articolul 3. Principiile activității de legiferare

(1) La elaborarea unui act normativ se respectă următoarele principii:

a) **constituționalitatea;[...]**

(3) Actul normativ trebuie să corespundă prevederilor Constituției Republicii Moldova, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, precum și legislației Uniunii Europene.

Hotărârea Parlamentului nr. 122/2024

cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova

În temeiul art. 78 din Constituția Republicii Moldova și al art. 135 din Codul electoral nr. 325/2022,

Parlamentul adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. – Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se stabilesc pentru data de 20 octombrie 2024.

Art. 2. – Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

4. Drept Comparat

Constituția României

Art. 37

(2) Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv [...] vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României.

Art. 81

(4) Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.

Art. 82

(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, următorul jurământ: " [...]. Așa să-mi ajute Dumnezeu!".

Art. 83

(1) Mandatul Președintelui României este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului.

(2) Președintele României își exercită mandatul până la depunerea jurământului de Președintele nou ales.

(3) Mandatul Președintelui României poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

Art. 84

(1) În timpul mandatului, Președintele României nu poate fi membru al unui partid ...

Art. 97

(1) Vacanța funcției de Președinte al României intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.

(2) În termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte.

Art. 98

(1) Dacă funcția de Președinte devine vacantă ori dacă Președintele este suspendat din funcție sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților.

Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României

Art. 5

(1) Ziua alegerilor este duminica. Alegerile au loc în luna anterioară lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte. Cu cel puțin 75 de zile înaintea zilei votării, Guvernul stabilește data alegerilor prin hotărâre.

(2) În situațiile prevăzute la art. 97 alin. (1) din Constituția României, republicată, data alegerilor va fi stabilită prin hotărâre și adusă la cunoștința publică de Guvern în cel mult 30 de zile de la data la care a intervenit vacanța funcției.

Constitutia Ucrainei

Art. 103

Alegerile ordinare ale Președintelui Ucrainei au loc în ultima duminică a lunii martie a celui de-al cincilea an al mandatului Președintelui Ucrainei.

Constituția Republicii Italiene

Art. 85.

Cu treizeci de zile înainte de expirarea termenului limită, Președintele Camerei Deputaților convoacă în sesiune comună Parlamentul și delegații regionali, pentru a alege noul Președinte al Republicii.

Constituția SUA

Art. 2 §1

3. Congresul poate decide data alegerii Electorilor și fixa ziua în care vor vota, care zi va fi aceeași pe întreg teritoriul Statelor Unite.

AMENDAMENTUL XXV (1967)

Paragraful 1

În cazul înlăturării din funcție a Președintelui sau în cazul decesului sau demisiei sale, Vicepreședintele devine Președinte.

Lege

Congresul Statelor Unite a stabilit, în anul 1845, că alegerile prezidențiale se desfășoară în prima marti, după prima zi de luni, din noiembrie, la fiecare patru ani.

Constituția Republicii Franceze

Art. 7

Alegerea noului Președinte se organizează cu cel puțin 20 și cel mult treizeci și cinci de zile înainte de expirarea mandatului Președintelui în exercițiu.

Constituția Republicii Austria/Legea Constituțională Federală a Austriei

Art. 64

4. În cazul în care funcția Președintelui Federal este în continuare suspendată, Guvernul Federal va organiza imediat alegerea unui nou Președinte Federal; după alegeri, comitetul va convoca imediat Adunarea Federală pentru depunerea jurământului de către Președintele Federal.

IV. CIRCUMSTAȚELE CAUZEI

1. La 13 iulie 2022, un grup de deputați, din majoritatea parlamentară, au înregistrat în Parlament un proiect de lege pentru adoptarea Codului electoral (IL nr. 288/2022).
2. Articolul 135 alin. (1) din proiect, avea următoarea redacție: „Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se vor desfășura în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu art. 90 din Constituția Republicii Moldova”.
3. La 08 decembrie 2022, Parlamentul adoptă Codul electoral nr. 325/2022, cu mici ajustări de ordin redacțional.
4. Pe 21 decembrie 2022, Președintele Republicii Moldova promulgă Codul electoral nr. 325/2022.
5. Codul electoral nr. 325/2022 intră în vigoare la 01 ianuarie 2023, cu unele excepții.
6. La 05 decembrie 2023, un grup de deputați depun o sesizare la Curtea Constituțională (nr. 266a/2023), iar, la 21 martie 2024, Curtea Constituțională declară inadmisibilă sesizarea nr. 266a/2023 (DCC nr. 21/2024).
7. La 14 decembrie 2023, un grup de deputați, din majoritatea parlamentară, înregistrează în Parlament proiectul nr. 473 (IL 473/2023).
8. La 15 decembrie 2023, proiectul în discuție a fost votat în prima lectură.
9. La 26 decembrie 2023, Direcția generală juridică a Secretariatului Parlamentului Republicii Moldova prezintă Avizul nr. DGJ-07 nr. 682 la proiectul legii nr. 473/2023.
10. În acest Aviz, *inter alia*, DGJ, la pct. 7, atrage atenția autorilor proiectului asupra faptului că, „Cu privire la propunerea de modificare a art. 135 alin. (2) (pct. 14 art. I din proiect), care vizează formularea „alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează cu cel mult 60 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui”, se subliniază importanța respectării normelor legale. În acest context, se constată necesitatea revizuirii/modificării prevederilor articolului 90 din Constituție pentru a asigura coerența și conformitatea între diferitele dispoziții constituționale”.
11. La 26 decembrie 2023, un deputat PAS, la două zile, de la anunțul Președintei Republicii Moldova, dnei Maia Sandu de a candida pentru un nou mandat, intervine în proiectul legii nr. 473 din 14.12.2023, cu un nou amendament, la art. 135 din Codul electoral nr. 325/2022.
12. La 28 decembrie 2023, Parlamentul a votat în lectura a doua și finală proiectul nr. 473/2023, care, în consecință, a devenit Legea nr. 453 din 28.12.2023 privind modificarea unor acte normative.
13. Legea nr. 453/2023 a fost remisă spre promulgare Președintelui Republicii Moldova.
14. La 15 ianuarie 2024, Președintele Republicii Moldova a trimis Parlamentului spre reexaminare Legea nr. 453 din 28 decembrie 2023.
15. La 18 ianuarie 2024, Parlamentul Republicii Moldova, se convoacă, în ședință, într-o sesiune extraordinară, pentru reexaminarea obiecțiilor Președintelui Republicii Moldova, la Legea nr. 453/2023.
16. În aceeași zi, Parlamentul revotează Legea nr. 453/2023, căreia, conform regulilor tehnicii legislative, i se atribuie, deja, nr. 1 din 18.01.2024.
17. La 22 ianuarie 2024, Legea nr. 1/2024 a fost promulgată de către Președintele Republicii Moldova (DP RM nr. 1312/2024).
18. La 25 ianuarie 2024, Legea nr. 1/2024 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35, la art. 55.
19. Legea a intrat în vigoare la aceeași dată, 25.01.2024, și astfel conform tehnicii legislative și prevederilor art. 64 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 dispozițiile legii devin parte integrantă a Codului electoral nr. 325/2022.
20. La 22 martie 2024, Mihai Corj, președintele A.O. Institutul de Creație Legislativă „LEX

- SCRIPTA” în cadrul consultărilor publice pe marginea proiectului de lege privind pilotarea votului prin corespondență, nr. 65 din 01.03.2024, și nu doar, și-a expus opinia cu privire la intervenția brutală și nesăbuită a legiuitorului, în cuprinsul art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022. Astfel, menționând expres faptul că, art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, în redacția Legii nr. 1/2024 este unul neconform cu dispozițiile art. 90 alin. (1), coroborat cu alin. (4) din Constituția Republicii Moldova.
21. La 15 mai 2024, un grup de deputați, din majoritatea parlamentară, înregistrează în Parlament proiectul de HP nr. 145 (IL 145/2024).
  22. Pe 16 mai 2024, Parlamentul Republicii Moldova adoptă hotărârea nr. 122 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.
  23. La 21 mai 2024, HP nr. 122/2024 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 216-218, art. 324, și în aceeași zi a intrat în vigoare.
  24. Potrivit autorilor acestei inițiative legislative (proiectul nr. 145 din 15 mai 2024), luând act de nota informativă, scopul proiectului a fost stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.
  25. Autorii inițiativei legislative (IL 145/2024) au argumentat necesitatea adoptării hotărârii Parlamentului (HP nr. 122/2024) prin faptul că, mandatul Președintelui Republicii Moldova, expiră la data de 24 decembrie 2024.
  26. Astfel, autorii inițiativei propun ca prin hotărâre a Parlamentului să fie stabilită ziua de 20 octombrie 2024 – ziua alegerilor Președintelui Republicii Moldova.
  27. Așadar, după cum indică autorii inițiativei, temeiul legal de adoptare a Hotărârii Parlamentului nr. 122/2024 îl constituie prevederile art. 78 din Constituție și art. 135 din Codul electoral.
  28. Reținem: Prevederile art. 78 din Constituția Republicii Moldova se referă la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova și nu la termenii constituționali, în limitele temporale ale cărora urmează să se desfășoare propriu-zis alegerile, aceștea (termenii) fiind expres statuați la art. 90 alin. (4) din Constituție. Or, alegerile Președintelui Republicii Moldova pot și trebuie să aibă loc doar în limitele temporale prestabilite expres în norma constituțională precitată (art. 90 alin. (4) din Constituție). Un termen de rang constituțional (art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova) nu poate și nicidecum nu trebuie substituit printrun termen de rang *infraconstituțional* (art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022).
  29. Prin urmare, temeiurile invocate în clauza de adoptare a hotărârii Parlamentului nr. 122/2024 trebuie să fie conforme exigențelor statuate expres în art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție.
  30. Deci, la caz, prevederile art. 78 alin. (6) nu înglobează și termenii constituționali privind organizarea alegerilor Președintelui Republicii Moldova, aceștea (termenii) fiind expres statuați la art. 90 alin. (4) din Constituție, iar prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nu sunt conforme dispoziției normei constituționale (art. 90 alin. (4) din Constituție).
  31. De altfel, dispoziția normei constituționale inserată în art. 78 alin. (6), raportată la prevederile art. 90 alin. (4) din Constituție, este o normă de drept constituțional generală privind stabilirea procedurii de alegere a Președintelui Republicii Moldova, pe când dispozițiile normei constituționale statuate la art. 90 alin. (4) are statut de normă specială, raportată la art. 78 alin. (6) din Constituția Republicii Moldova.

32. În ceea ce privește dispozițiile art. 135 alin. (2) din Codul electoral (*Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui în funcție, însă nu mai târziu de termenul stabilit la art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova.*) comunicăm următoarele.
33. La 4 martie 2016, Curtea Constituțională adoptă Hotărârea nr. 7 prin care: 1) revigorează modul de alegere a Președintelui Republicii Moldova (art. 78 din Constituție) și 2) declară neconstituțională Legea nr. 1227/2000 pentru modificarea Codului electoral, *cu revigorarea prevederilor care au făcut obiectul abrogării.*
34. Ulterior, la 15 iulie 2016, Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr. 147/2016 cu privire la modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997, a introdus, în fondul activ al dreptului electoral, în Codul electoral, art. 98 (Stabilirea datei alegerilor) într-o nouă redacție (în vigoare din 29.07.2016).
35. La 26 august 2016, în temeiul art. II din Legea nr. 147/2016, Codul electoral nr. 1381/1997 a fost republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 26.08.2016, art. 585.
36. La 29.12.2017, în temeiul art. III alin. (2) lit. d) al Legii nr.154/2017, Codul electoral nr. 1381/1997 a fost republicat, cu renumerotarea articolelor, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 451-463 din 29.12.2017, art. 768.
37. Astfel, art. 98 din Codul electoral nr. 1381/1997 a devenit art. 109, cu același conținut.
38. Atenție: Dispoziția art. 109 (98) alin. (1) din Codul electoral nr. 1381/1997, în redacția Legii nr. 147/2016, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 451-463 din 29.12.2017, art. 768, prevedea că, „Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se vor desfășura cu cel puțin 30 de zile și cel mult 60 de zile înainte de expirarea mandatului președintelui în funcție.”. Or, dispoziția art. 109 alin. (1) din Codul electoral fiind elaborată întru dezvoltarea prevederilor constituționale trebuia să corespundă principiului constituționalității, să nu aducă atingere dispozițiilor normelor constituționale statuate la art. 90 alin. (1) și (4) din Constituția Republicii Moldova.
39. Reținem: Prevederile art. 109 alin. (1) din Codul electoral nr. 1381/1997 erau contrare statuărilor exprese din art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. De altfel, constituanta a prevăzut expres și exhaustiv faptul că, în caz de expirare a mandatului, în termen de 2 luni de la data expirării mandatului de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte. Or, contrar statuărilor exprese a termenului de rang constituțional, în art. 90 alin. (4) din Constituție, legiuitorul ordinar, la art. 109 alin. (1) din Codul electoral a statuat că: Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se vor desfășura cu cel puțin 30 de zile și cel mult 60 de zile înainte de expirarea mandatului președintelui în funcție.
40. Actualmente, constatăm că, prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, de asemenea, nu sunt conforme cu prevederile art 90 alin. (4) din Constituție.
41. Atragem atenția Onoratei Curți asupra faptului că, legiuitorul ordinar, la caz, nu a fost și nici nu este sigur de constituționalitatea modificării aduse prin art. 135 alin. (2) [*Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează cu cel mult 90 de zile*

înainte de data expirării mandatului Președintelui în funcție, însă nu mai târziu de termenul stabilit la art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova.] la art. 135 alin. (1) din Codul electoral nr. 325/2022 [Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu art. 90 din Constituția Republicii Moldova.].

42. Apropo, dacă anterior legiuitorul ordinar a statuat eronat, în opinia noastră, în Codul electoral nr. 1381/1997 un termen de stabilire a datei desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, termen ce precede expirarea/înainte de expirarea mandatului Președintelui, atunci, după intervenția Avocatului Poporului, art. 135 alin. (1) din Codul electoral nr. 325/2022, în perioada 08.12.2022 – 17.01.2024, a avut următorul cuprins: „Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu art. 90 din Constituția Republicii Moldova”.
43. Termenul de 2 luni, statuat la art. 90 alin. (4) din Constituție, este un termen de rang constituțional, iar termenii indicați în art. 135 alin. (2) din Codul electoral sunt termeni de rang *infraconstituționali*. Or, legiuitorul ordinar nu este îndrituit să dezvolte o prevedere constituțională cu depășirea limitelor prestabilite de către constituantă.
44. Prin urmare, prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nu se încadrează în/depășesc limitele temporale prestabilite, de către legiuitorul constituant, în art. 90 alin. (4) din Constituție.
45. În consecință, Hotărârea Parlamentul Republicii Moldova nr. 122 din 16 mai 2024 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova este adoptată în temeiul unor prevederi legale care exced limitele temporale statuate de către legiuitorul constituant, în art. 90 alin. (4) din Constituție.

V – EXPUNEREA PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ADUSE ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Prin adoptarea normelor contestate: 1) a art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, în speță sintagma „*cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui*” și textul „*funcție, însă nu mai târziu de*” și 2) a hotărârii Parlamentului nr. 122 din 16 mai 2024, care sunt obiect al examinării în prezenta sesizare, considerăm că Parlamentul Republicii Moldova a sfidat principiile constituționale expuse *infra* și evident normele exprese din Constituția Republicii Moldova:

Art. 1 alin. (3) – principiul statului de drept, preeminenței dreptului și a legalității;

Art. 2 alin. (1) – principiul suveranității;

Art. 7 – principiul constituționalității, principiul supremației Constituției;

Art. 23 alin. (2) – Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (și principiul/testul calității legii);

Art. 38 – Dreptul de vot și dreptul de a fi ales (și periodicitatea alegerilor);

Art. 54 alin. (1) – Restrângerea exercițiului unor drepturi (inadmisibilitatea adoptării legilor care ar suprimă sau ar diminua drepturile cetățeanului);

Art. 79 alin. (2) Validarea mandatului și depunerea jurământului (nedeținerea jurământului în cel mult 45 de zile după alegeri) (desconsiderarea Jurământului, Constituției);

Art. 90 alin. (1) și (4) – Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova (în caz de expirare a mandatului) – (au fost desconsiderați termenii de rang constituțional).

1. Astfel, considerăm că, la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și a Hotărârii Parlamentului nr. 122/2024, au fost încălcate prevederile art. 38 și ale art. 79 alin. (2), art. 90 alin. (1) și (4) combinate cu prevederile art. 1 alin. (3), art. 2 alin. (1), art. 7, art. 23 alin. (2) și art. 54 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova.
2. Articolul 1 alineatul (3) din Constituția Republicii Moldova consacră printre valorile constituționale fundamentale și statul de drept. Un stat de drept se edifică, doar prin respectarea Constituției Republicii Moldova – Legea supremă a societății și a statului (art. 7 din Constituție).
3. De altfel, Curtea Constituțională cu referire la principiul statului de drept, în HCC nr. 14/2014, a statuat:

„ 41. [...] principiul statului de drept fundamentează exigența unei protecții adecvate împotriva arbitrarului din partea puterii publice.

42. [...] preeminența dreptului ține de esența statului de drept. Principiul preeminenței dreptului impune ca orice imixtiune a autorităților în dreptul individului să fie supusă unui control strict.

43. [...] unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Legalitatea, [...], determină conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice. [...]

48. [...], orice reglementare urmează a fi în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare și să se subscrie principiului preeminenței dreptului.”

3¹. Curtea, în jurisprudența sa, a statuat: *respectarea legilor, care nu contravin în mod vădit Constituției, este obligatorie* (HCC nr.22 din 16.07.2015, §51). Importanța principiului legalității presupune, așadar, respectarea legilor, această exigență fiind impusă nu doar indivizilor sau persoanelor juridice private, ci și autorităților și instituțiilor publice. În măsura în care legalitatea vizează actele agenților publici, este important ca aceștia să acționeze în limita atribuțiilor care le-au fost acordate (*Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, §42*) (HCC nr.22 din 16.07.2015, §52). Principiul preeminenței dreptului, caracteristic unui stat de drept, impune obligația respectării legii cu precădere de către cel care a edictat-o (HCC nr.22 din 16.07.2015, §53). Principiul legalității are drept consecință obligativitatea respectării legilor, inclusiv de către forul legislativ suprem al statului (HCC nr.22 din 16.07.2015, §100).

3². Legiuitorul are dreptul de apreciere a situațiilor ce necesită a fi reglementate prin norme legale. Acest drept semnifică posibilitatea de a decide asupra oportunității la adoptarea actului legislativ în conformitate cu politica *mutatis mutandis* electorală promovată în interesul general (HCC nr.6 din 16.04.2015, §87). Totodată, orice reglementare urmează a fi în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare și să se subscrie principiului preeminenței dreptului (HCC nr.6 din 16.04.2015, §88)”

4. Reținem: prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nu corespund principiului statului de drept statuat în art. 1 alin. (3) din Constituție combinat cu prevederile art. 38 alin. (1) și art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție, deoarece acestea nu se subscriu principiului preeminenței dreptului.

5. Prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral sunt reglementări subsecvente și acestea trebuie să fie elaborate întru dezvoltarea normelor constituționale, fără a depăși limitele constituționale, expres statuate la art. 90 alin. (4) din Constituție.

6. Odată ce legiuitorul constituant a statuat expres, explicit și exhaustiv, la art. 90 alin. (4) din Constituție termenul în interiorul căruia urmează ca Parlamentul să stabilească data alegerilor Președintelui Republicii Moldova, legiuitorul ordinar nu poate institui alți termeni, care nu sunt conformi cu termenii constituționali.

7. Astfel, conchidem că: desconsiderarea de către legiuitorul ordinar a unor termeni constituționali (art. 90 alin. (4) din Constituție), la adoptarea reglementărilor de rang *infraconstituțional* (art. 135 alin. (2) din Codul electoral), duce la încălcarea principiului statului de drept.

8. Conform prevederilor art. 38 alin. (1) din Constituție, Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

8¹. Curtea a reiterat că dispozițiile constituționale ale articolelor 1 alin. (3) și 2 alin. (1) urmează a fi corelate cu prevederile articolului 38 din Legea Supremă, potrivit căruia voința poporului constituie baza puterii de stat, aceasta exprimându-se prin alegeri libere, care au loc în mod periodic, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §42). Curtea, după 2016, a menționat că, realizarea în practică a dreptului de vot al cetățenilor are

loc și prin participarea la alegerile Președintelui Republicii Moldova. Curtea a reiterat că unul din elementele esențiale ale statului de drept, în general, și ale sistemului electoral, în special, îl constituie dreptul de vot. Cu toate acestea, dreptul de vot nu face parte din categoria drepturilor absolute (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §48). Curtea Europeană în jurisprudența sa a reținut că dreptul la alegeri libere, consacrat în art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană, nu este absolut, fiind loc pentru limitări implicite, statelor contractante urmând să li se acorde o marjă de apreciere în domeniu (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §49). Curtea a subliniat că Parlamentul, fiind organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului, prin competența exclusivă atribuită de Constituție, reglementează prin lege organică sistemul electoral. În exercițiul atribuțiilor de legiferare, reglementate de dispozițiile art.72 din Constituție, Parlamentul este în drept să adopte, să modifice și să abroge normele referitoare la sistemul electoral (HCC nr. 15 din 16.06.2015, §51).

8². Atragem atenția asupra faptului că, într-adevăr reglementările, de ordin general, a sistemului și procesului electoral, în speță, privind alegerea Președintelui Republicii Moldova constituie apanajul Parlamentului Republicii Moldova. Or aceasta nicidecum nu înseamnă că legiuitorul ar putea desconsidera/neglija prevederile speciale de rang constituțional cu privire la data desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție)”.
9. Prin urmare, la stabilirea datei alegerilor Președintelui, Parlamentul trebuie să se conformeze și principiului periodicității, care este o exigență de rang constituțional. Mai mult decât atât, cetățeanului Republicii Moldova cu drept de vot, urmează să-i fie asigurat atât dreptul de vot (un drept electoral activ), cât și dreptul de a fi ales (drept electoral pasiv). Or nerespectarea, de către Parlament, a dispozițiilor art. 38 și ale art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral, pe cale de consecință duce și la încălcarea principiului statului de drept (art. 1 alin. (3) din Constituție).

10. Astfel, considerăm că, Parlamentul, la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, în redacția Legii nr. 1/2024, a încălcat dreptul de vot și dreptul de a fi ales, deoarece a edictat la art. 135 alin. (2) din Codul electoral o normă neconformă cu dispozițiile art. 38 și a art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. Or, un stat de drept se edifică doar prin respectarea întocmai a prevederilor Constituției și nu prin desconsiderarea de către legiuitorul ordinar a unor termeni de rang constituțional.

11. Curtea Constituțională cu referire la principiul supremației Constituției, în HCC nr. 7/2016, a statuat:

„58. [...] Constituția reflectă contractul social – [...] de a trăi în conformitate cu normele fundamentale consacrate în Constituție și de a le respecta, pentru a asigura legitimitatea autorității de guvernare, legitimitatea deciziilor acesteia, precum și pentru a asigura drepturile omului și libertățile fundamentale, astfel încât să existe armonie în societate (HCC nr.36 din 5 decembrie 2013, HCC nr.9 din 14 februarie 2014).

59. [...], Constituția se întemeiază pe valori universale și incontestabile, precum faptul că suveranitatea aparține poporului, [...], respectarea legii și a statului de drept, [...](Avizul Curții Constituționale nr.1 din 24.07.2015).

60. [...] Una dintre cele mai importante obligații ale unui stat democratic bazat pe lege și justiție este de a respecta, de a apăra și de a proteja valorile, precum și drepturile omului și

libertățile, pe care se bazează Constituția însăși, a căror consacrare, apărare și protecție efective constituie la raison d'être a statului însuși. [...]."

12. Așadar, suveranitatea națională care aparține poporului este o valoare universală incontestabilă și aceasta trebuie respectată, apărată și protejată. De altfel, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, pe care poporul o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție (art. 2 alin. (1) din Constituție).
13. Constituanta a statuat expres, în art. 38 alin. (1) și art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție, faptul că Parlamentul, în calitatea sa de organ reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova (art. 60 alin. (1) din Constituție), la elaborarea și adoptarea actelor legislative/normative (legi, hotărâri) (art. 66 lit.a) din Constituție) pentru stabilirea datei alegerilor Președintelui Republicii Moldova va opera cu termenul constituțional de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova (art. 90 alin. (4) din Constituție).
14. Curtea Constituțională, pe bună dreptate, în § 60 al HCC nr. 7/2016, a statuat că, *„una dintre cele mai importante obligații ale unui stat democratic bazat pe lege și justiție este de a respecta, de a apăra și de a proteja valorile, precum și drepturile omului și libertățile, pe care se bazează Constituția însăși, a căror consacrare, apărare și protecție efective constituie la raison d'être a statului însuși”*.
- 14¹. Autonomia parlamentară/regulamentară nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a normelor imperative privind procedura parlamentară (HCC nr. 27 din 17.11.2015, §37).
- 14². Curtea Constituțională, în HCC nr. 27/2015, a statuat următoarele:
  - „36. Autonomia regulamentară constituie expresia statului de drept, a principiilor democratice, însă poate opera exclusiv în **limitele stabilite de Legea fundamentală**.
  37. Astfel, autonomia regulamentară nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a **normelor imperative privind procedura parlamentară**.
  38. În acest context, normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale forului legislativ și trebuie interpretate și aplicate cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală (a se vedea și HCC nr. 9 din 21 mai 2013)”
15. Or legiferarea arbitrară, atunci când constituanta a statuat unele limite temporale în interiorul cărora trebuie să se desfășoare alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, echivalează cu încălcarea: 1) principiului statului de drept (art. 1 alin. (3) din Constituție); 2) principiului suveranității naționale (art. 2 alin. (1) din Constituție); 3) principiului supremației Constituției (art. 7 din Constituție) și 4) spiritul loialității față de Legea fundamentală.
16. Mai mult, constituanta, la art. 2 alin. (1) a statuat expres faptul că, suveranitatea națională urmează a fi exercitată în formele stabilite de Constituție. Or, legiuitorul constituent, la art. 90 alin. (1) și (4) a stipulat că, vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului și astfel în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.
17. Atenție: Chiar dacă o țară întregă trece sub tăcere această încălcare, noi nu putem tolera promovarea nihilismului juridic în societate. Or, *Constituția obligă de a trăi în conformitate cu normele fundamentale consacrate în Constituție și de a le respecta, pentru a asigura legitimitatea autorității de guvernare, legitimitatea deciziilor acesteia, precum și pentru a*

asigura drepturile omului și libertățile fundamentale, astfel încât să existe armonie în societate [HCC nr.36 din 5 decembrie 2013, HCC nr.9 din 14 februarie 2014 și §58 din HCC nr. 7 din 4 martie 2016].

18. Prin urmare, pentru a asigura legitimitatea Președintelui Republicii Moldova, legitimitatea deciziilor acestuia, precum și pentru a asigura drepturile omului și libertățile fundamentale este necesar dea desfășura alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova în strictă conformitate cu prevederile art. 90 alin. (4) din Constituție.
19. Astfel, doar în aceste condiții, vor fi respectate dreptul de vot și dreptul de a fi ales al cetățeanului cu drept de vot (art. 38 din Constituție).
20. De altfel, dacă un drept fundamental (art. 38 combinat cu art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție) este desconsiderat de către autorități, atunci care mai pot fi așteptările cetățeanului că vom avea alegeri libere și corecte?
21. Conchidem: Nu este cu puțință ca prin încălcarea unor drepturi și prevederi constituționale speciale să încerci să justifici oportunitatea unor acțiuni, când totul în această țară trebuie să fie axat pe principiul constituționalității.
22. Reținem: Numai/doar Curtea Constituțională, în temeiul art. 134 alin. (3) și art. 135 alin. (1) lit. a) și b) din Constituție, garantează supremația Constituției, responsabilitatea statului față de cetățean și exercită controlul constituționalității legilor și a hotărârilor Parlamentului, de aceea Curtea urmează să se pronunțe asupra constituționalității/neconstituționalității actelor supuse controlului de constituționalitate pentru a curma pretensele încălcări ale Constituției.
23. Înalta Curte, *inter alia*, în HCC nr. 6/2013, a statuat că:
„45. [...] **Supremația Constituției este garantată de către Curtea Constituțională.** [...]”
66. **Controlul de constituționalitate [...] permite minorităților parlamentare și cetățenilor să vegheze la respectarea dispozițiilor Constituției, constituind o contrapondere necesară față de majoritatea parlamentară, în cazul în care aceasta s-ar îndepărta de la litera și spiritul Constituției.**”
24. Astfel, la caz, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională care poate și trebuie să garanteze supremația Constituției.
25. De altfel, orice act legislativ/normativ subsecvent Constituției nu poate să conțină prevederi contrare celor statuate în Constituție.
26. Or, Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Și astfel, nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică (art. 7).
27. Astfel, constatăm că, prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral conțin termeni diferiți de cei expres prevăzuți în art. 90 alin. (4) din Constituție.
28. Prin urmare, dispoziția art. 135 alin. (2) din Codul electoral, în partea ce ține de termenii în interiorul cărora urmează să se desfășoare alegerile/să fie stabilită data alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (în speță, sintagma „**cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui**” și textul „**funcție, însă nu mai târziu de**”) nu se încadrează în limitele temporale ale termenului statuat expres la art. 90 alin. (4) din Constituție (**În termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova**, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.).
29. Așadar, constatăm că, dispoziția art. 135 alin. (2) din Codul electoral contravine prevederilor art. 90 alin. (4) din Constituție. Astfel, urmare a faptului că, în temeiul art. 7 din Constituție, nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere

juridică, considerăm că, prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral sunt lipsite de orice forță/putere juridică.

30. *Inter alia*, Curtea Constituțională, în § 66 din HCC nr. 6/2013, a statuat: „Controlul de constituționalitate nu este o frână în calea democrației, ci instrumentul ei necesar, deoarece permite minorității parlamentare și cetățenilor să vegheze la respectarea dispozițiilor Constituției, constituind o contrapondere necesară față de majoritatea parlamentară, în cazul în care aceasta s-ar îndepărta de la litera și spiritul Constituției”.

31. Curtea Constituțională cu referire la principiul calității legii, în HCC nr. 5/2018, a statuat:

„44. [...] Curtea reiterează importanța principiului statului de drept [...]”

45. Curtea menționează că exigențele statului de drept presupun *inter alia* asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, §41).

46. În acest context, Curtea reține că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie o protecție împotriva arbitrarului. Așadar, asigurarea și respectarea acestor principii obligă statul să edicteze într-o manieră clară și previzibilă normele adoptate.

47. Adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare se impune și prin articolul 23 alin. (2) din Constituție, [...].

48. În Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, Curtea a reținut că: „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [...]”

49. Curtea Europeană în jurisprudența sa a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere, pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe.

50. Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anumită garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza Amann v. Elveția, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza Silver și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80).

51. În acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, Curtea a reținut că *la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate*. De asemenea, *textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile*.

52. Prin urmare, Curtea reține că, previzibilitatea și claritatea constituie elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.”

32. Așadar, la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral, Parlamentul urma să se conformeze

prevederilor art. 90 alin. (4) din Constituție. Astfel, ca termenii stabiliți în art. 135 alin. (2) din Codul electoral să se încadreze în limitele temporale prestabilite de către legiuitorul constituant în art. 90 alin. (4) din Constituție.

33. Cu toate că norma, în cauză, art. 135 alin. (2) din Codul electoral, este una accesibilă fiind publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, aceasta nu întruniște criteriile de previzibilitate și claritate, deoarece aceste criterii, care aparent sunt clare, trebuie să releve faptul că legiuitorul ordinar la elaborarea și adoptarea normei de drept electoral a ținut cont de exigențele normelor constituționale, fapt neatestat la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral.

34. Reținem: Legiferarea fiind opera legiuitorului trebuie să se desfășoare în limitele stabilite de constituantă.

35. Or, doar atunci, când constituanta nu a legiferat expres, legiuitorul ordinar este îndrituit să opereze cu *principiul autonomiei regulamentare*.

36. În speță, la art. 90 alin. (4), constituanta a instituit termenul de rang constituțional în interiorul căruia urmează să fie stabilită data alegerilor Președintelui Republicii Moldova [În termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.].

37. Reținem: Dezvoltarea unor prevederi constituționale (art. 90 alin. (4) din Constituție) într-o normă legală (art. 135 alin. (2) din Codul electoral) se va face numai în limitele prevederilor constituționale. Deci depășirea acestor limite poate și trebuie să fie considerată de către *Înalta Curte* ca încălcare a cerințelor de calitate a legii, deoarece o lege nu poate fi previzibilă și clară dacă aceasta conține prevederi care nu corespund normei constituționale. Prin urmare, considerăm că a fost încălcat și principiul calității legii (art. 23 alin. (2) din Constituție).

38. Curtea Constituțională, în HCC nr. 7/2012 pentru controlul constituționalității unor dispoziții ale Legii nr. 1234-XIV din 22.09.2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova, a statuat: „

62. Referindu-se la calitatea normei de drept, în Hotărârea nr.26 din 23.11.2010 Curtea a statuat:

“Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție.”

63. Având în vedere că vizează în special proceduri referitoare la tehnica guvernării, norma contestată nu corespunde nu numai art.23 din Constituție, dar și principiilor statului de drept, consacrate de art.1 alin.(3) din Constituție.”

39. Or, nu se poate afirma că, o normă de drept electoral (art. 135 alin. (2) din Codul electoral) este una previzibilă, atunci când dispozițiile acesteia nu sunt conforme cu prevederile normei constituționale (art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție). De asemenea, o normă de drept electoral (art. 135 alin. (2) din Codul electoral) este clară, numai atunci când dispozițiile acesteia sunt conforme cu prevederile normei constituționale (art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție).

40. Prin urmare, atunci când constituanta instituie termeni în limitele corora trebuie să se

desfășoare anumite procese (de ex.: stabilirea datei alegerii Președintelui Republicii Moldova), termenii constituționali trebuie avuți în vedere la adoptarea unor norme *infraconstituționale*. De altfel, Parlamentul, în art. 135 alin. (2) include atât termenul constituțional, cât și un alt termen ce excede limitele acestuia (90 de zile până la expirarea mandatului și 2 luni după expirarea mandatului). Deci, în loc, de 2 luni, legiuitorul instituie o perioadă de cca 5 luni pentru stabilirea datei alegerilor Președintelui. Astfel, se atestă o depășire a competențelor sale, de către Parlament, făcând abuz de dreptul discreționar și principiul autoreglementării. În atare condiții, Parlamentul a instituit o perioadă mai mare (de cca 5 luni) în limitele căreia urmează să fie stabilită ziua desfășurării scrutinului electoral privind alegerea șefului statului. Prin urmare, legiuitorul ordinar, nefiind sigur de acțiunile sale, în procesul de legiferare, pentru a crea aparență de respectare a prevederilor art. 90 alin. (4) din Constituție, a aplicat formula 3 + 2, atunci când constituanta statuează expres și exhaustiv faptul că, în termen de 2 luni după expirarea mandatului se vor organiza alegeri prezidențiale.

41. Astfel, reținând considerentele Curții, (§63 din HCC nr. 26/2010; HCC nr. 7/2012), afirmăm că, norma contestată (art. 135 alin. (2) din Codul electoral) nu corespunde atât art. 23 alin. (2) din Constituție, dar și principiilor statului de drept, consacrate de art. 1 alin. (3) din Constituție.

42. Articolul 38 din Constituție consfințește dreptul de vot și dreptul de a fi ales – garantat cetățenilor Republicii Moldova. Drepturile stipulate în acest articol fac parte din drepturile politice ale cetățenilor Republicii Moldova și au ca obiect de reglementare participarea cetățenilor la guvernare. În alin. (1) se stipulează „Voința poporului constituie baza puterii de stat. *Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic* prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat”. Prevederea urmează să fie corelată cu art. 2 alin. (1) din Constituție, care prevede că suveranitatea și puterea de stat aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative.

43. Alegerile sunt modalitatea de bază și principalul mijloc juridic de formare a instituțiilor și organelor de stat și/sau învestirea persoanelor oficiale cu atribuții publice.

44. În regimurile reprezentative moderne, prin sistemul de alegeri se formează diverse organe ale puterii de stat: parlamentul, autoritățile administrației publice locale, se aleg șefii de stat, judecătorii etc.

45. Alegerile legitimează puterea. Prin alegeri poporul selectează reprezentanții săi. Mandatul încredințat le transmite împuterniciri de realizare a suveranității, exercitând funcții cu atribuții și competențe concrete.

46. În conformitate cu Codul electoral, termenul de alegeri se referă la periodicitatea alegerilor în Parlamentul Republicii Moldova, a Președintelui Republicii Moldova, în autoritățile administrației publice locale, precum și de desfășurare a referendumurilor.

47. Din prevederile constituționale stipulate în art. 2 alin. (1) și art. 38 rezultă drepturile electorale fundamentale: dreptul de a alege și de a fi ales. Aici sunt consacrate și principiile participării cetățenilor Republicii Moldova la alegeri, care se fac prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

48. Pactul internațional cu privire la Drepturile civile și politice din 16.12.1966, la care se face referință în art. 4 din Constituție, prevede că orice cetățean are dreptul și trebuie să aibă posibilitatea, fără nici o discriminare și fără restricții rezonabile, de a alege și de a fi ales, *în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorului.*

49. Alegerile au loc în mod periodic. *Periodicitatea alegerilor se stabilește în funcție de mandatul autorităților publice centrale și de autoadministrare locală, care este limitat în timp, de aceea alegerile trebuie să se desfășoare la anumite intervale de timp.*

50. Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) în Raportul Explicativ, parte integrantă, a Codului bunelor practici în materie electorală Linii directoare și raport explicativ adoptate de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002) a statuat: „ 1. Periodicitatea alegerilor

57. Atât Acordul internațional cu privire la drepturile civile și politice, cât și Protocolul Adițional la Convenția europeană a Drepturilor Omului prevăd că *alegerile trebuie să fie organizate periodic.* Alegerile generale sunt de obicei desfășurate la un interval de patru sau cinci ani, în timp ce intervale mai mari de timp sunt posibile pentru alegerile prezidențiale, nedepășind totuși limita de șapte ani.”

51. Atenție: Curtea Constituțională, în HCC nr. 10/2002 pentru controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 807-XV din 5 februarie 2002 cu privire la stabilirea datei alegerilor locale generale, a statuat:

„ 5. [...], Curtea Constituțională apreciază ca fiind indiscutabil dreptul Parlamentului de a adopta o hotărâre într-un domeniu pentru care Constituția nu prevede adoptarea unei legi. Totodată, relevă că *prevederile actului respectiv, atât în parte, cât și în general, trebuie să corespundă în mod efectiv Legii Supreme a societății și a statului Republica Moldova, care este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate (art. 1 alin. (3) din Constituție).*

Constituția, în art. 2, statuează că suveranitatea națională aparține poporului, care o exercită în mod direct și prin organelle sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție. De menționat, că această reglementare se referă la toate organele reprezentative alese, care, după Constituție, sînt autorități publice și care, în aplicarea puterii de stat, nu afectează caracterul unitar al statului. Titlul III din Constituție „Autoritățile publice” stabilește organele reprezentative din țară: [...], Președintele Republicii Moldova [...]).

Menținerea suveranității statului implică garanții fundamentale de drept în formele stabilite de Constituție. *O condiție incontestabilă a suveranității naționale este stabilitatea autorităților publice reprezentative, stabilitate asigurată de Legea Supremă a societății și a statului, care, prin art. 38, statuează că baza puterii de stat o constituie voința poporului. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. De reținut, că prin Hotărârea nr. 71 din 21 decembrie 1999 Curtea Constituțională a constatat că exercițiul drepturilor de vot și de a fi ales nu poate fi restrîns decît în cazurile prevăzute de lege.* Potrivit art. 54 alin. (2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și

infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. [...]

Termenul „periodic” cuprins în art. 38 din Constituție, în contextul problemelor de drept supuse controlului constituționalității, își găsește expresie în Codul electoral și în legislația privind administrația publică locală și se raportează la durata de timp, determinată de legea electorală, pentru care se aleg autoritățile publice locale. În conformitate cu art. 119 din Codul electoral, autoritățile publice locale se aleg pentru un mandat de 4 ani, care începe efectiv din ziua efectuării alegerilor locale generale. *În condițiile în care nu se restrânge exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți (art. 54 din Constituție), acest termen are caracter periodic, astfel încât numai la expirarea lui se organizează și se desfășoară alegerile locale generale, prin urmare se respectă dreptul fundamental al poporului la exprimarea voinței sale.*

Principiul constituțional al periodicității alegerilor libere, materializat prin reglementările legii organice electorale, are calitatea de a asigura stabilitatea autorităților reprezentative legal alese și continuitatea activității lor. [...]

8. Pentru considerentele expuse Curtea Constituțională apreciază că Hotărârea Parlamentului nr. 807-XV „Cu privire la stabilirea datei alegerilor locale generale” produce efecte juridice care aduc atingere regimului constituțional. Prin fixarea alegerilor locale generale pentru 7 aprilie 2002 Parlamentul, de jure și de facto, a întrerupt mandatul consilierilor locali aleși pentru un termen de 4 ani. Or, Constituția și cadrul legal existent nu investesc Parlamentul cu dreptul de a întrerupe mandatul aleșilor locali. Fiind abilitat prin legea electorală să adopte hotărâri privind stabilirea datei alegerilor locale generale sau anticipate, *Parlamentul, însă, în sensul art. 54 alin. (1) din Constituție, nu este în drept să suprime sau să diminueze drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.* [...]

Totodată, Curtea relevă că prevederile actelor normative privind stabilirea datei alegerilor și desfășurarea alegerilor trebuie să corespundă art. 38 din Constituție, care consacra principiul exercitării dreptului de vot și de a fi ales.”

52. Așadar, la caz, în conformitate cu art. 80 alin. (1) din Constituție și, respectiv, art. 132 alin. (1) din Codul electoral, Președintele Republicii Moldova se alege pentru un mandat de 4 ani, care începe efectiv din ziua depunerii jurământului.

53. Curtea Constituțională, HCC nr. 10/2002, a statuat: că doar în condițiile în care nu se restrânge exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți (art. 54 din Constituție), acest termen are caracter periodic.

54. Astfel, *mutatis mutandis*, doar la expirarea mandatului se organizează și se desfășoară alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, prin urmare se respectă dreptul fundamental al poporului la exprimarea voinței sale.

55. Așadar, conchidem că, prin stabilirea datei alegerilor Președintelui Republicii Moldova înainte de termenul statuat de norma constituțională (art. 90 alin. (4) din Constituție) se încalcă și prevederile art. 38 alin. (1) din Constituție.

55. Or, legiuitorul constituant a statuat expres, la art. 90 alin. (1) și (4), faptul că, în caz de expirare a mandatului Președintelui Republicii Moldova, în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.

56. Reținem: Curtea Constituțională, prin HCC nr. 10/2002, pentru aceleași motive și temeieri similare, a declarat neconstituțională Hotărârea Parlamentului nr. 807-XV din 5 februarie 2002 cu privire la stabilirea datei alegerilor locale generale.

57. Atenție: Durata mandatului (art. 80 alin. (1) din Constituția RM) și desfășurarea periodică (art. 38 alin. (1) coroborat cu art. 90 alin. (4) din Constituție) a alegerii Președintelui Republicii Moldova sunt exigențe de rang constituțional, iar periodicitatea alegerilor vizează în mod direct dreptul de vot și dreptul de a fi ales (art. 38 din Constituție).

58. Așadar, periodicitatea alegerilor reprezintă, în același timp, o garanție importantă care împiedică prelungirea nelegitimă a termenului de exercitare a atribuțiilor cu caracter public la nivel național.

59. Principiul periodicității alegerilor se află în corelare directă nu doar cu prevederile constituționale referitoare la durata mandatului. Acest principiu este corelat și cu prevederile referitoare la perioada desfășurării alegerilor, și cu prevederile referitoare la momentul intrării în exercițiul mandatului și încetării acestuia.

60. Conform prevederilor art. 38 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

61. Astfel, conchidem că, alegerea Președintelui Republicii Moldova în temeiul prevederilor art. 135 alin. (2) din Codul electoral nu este una conformă cu principiul periodicității statuat în art. 38 alin. (1) coroborat cu art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție, deoarece norma constituțională indică expres faptul că, data alegerilor Președintelui Republicii Moldova este una posterioară și nicidecum nu este una anterioară expirării mandatului acestuia.

62. În temeiul prevederilor art. 54 alin. (1) din Constituție, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Or, art. 135 alin. (2) din Codul electoral fiind adoptat cu încălcarea principiului periodicității, statuat la art. 38 alin. (1) din Constituție și a exigențelor privind stabilirea datei pentru alegerile în funcția de Președinte al Republicii Moldova (art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție), acesta diminuează drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

63. Astfel, conchidem că, la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral au fost încălcate și prevederile art. 54 din Constituție.

64. Legiuitorul constituant, la articolul 90 alineatul (1) din Constituția Republicii Moldova, a statuat expres următoarele: „Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.”

65. Analizând jurisprudența Curții Constituționale, la acest compartiment, constatăm că aceasta este una constantă, cu unele devieri expuse în §4 din HCC nr. 43/2000.

66. Așadar, Curtea Constituțională, în §1 din HCC nr. 56/1995, a statuat: „ 1. [...] Funcția Președintelui Republicii Moldova devine vacantă în cazurile expirării mandatului, demisiei, destituirii, imposibilității definitive de a-și exercita atribuțiile sau al decesului.[...]”

67. Curtea Constituțională, în HCC nr. 18/2009 privind interpretarea dispozițiilor art. 90 alin. (1) și alin. (2), art. 91 și art. 135 alin. (1) lit. f) din Constituția Republicii Moldova, a statuat următoarele: „*Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova este perioada de timp care începe din momentul încetării mandatului Președintelui până la alegerea noului Președinte*”.

68. Ulterior, Curtea Constituțională, în §3 din HCC nr. 18/2010, a reiterat: „Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, conform art. 90 alin.(1) din Constituție, intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.”

69. Înalta Curte, în Hotărârea nr. 2/2011 pentru interpretarea art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova a statuat următoarele:

„4. [...] Curtea relevă că alin. (1) art. 90 din Constituție prevede cinci situații în care survine vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova: expirarea mandatului, demisia, demiterea, imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor sau decesul. Norma citată comportă caracter limitativ, neadmițând o interpretare extensivă.” [...]

În pct. 1 al dispozitivului Hotărârii nr. 2/2011, Curtea Constituțională a statuat:

„1. Alin. (1) art. 90 din Constituție prevede că vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces. **Dispozițiile alin. (4) art. 90 din Constituție se aplică numai în cazurile prevăzute la alin. (1) art. 90 din Constituție.**”.

70. Curtea Constituțională, în Hotărârea nr. 17 din 20.09.2011 pentru interpretarea prevederilor art. 78 din Constituția Republicii Moldova, a statuat următoarele:

„4. [...] În contextul conținutului sesizării referitor la exercitarea nelimitată a interimatului funcției de Președinte, Curtea relevă că Legea Supremă reglementează expres termenul în care Parlamentul are obligația de a organiza alegerea șefului statului în caz de vacanță a funcției. Astfel, art. 90 alin. (4) din Constituție statuează că în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.

[...]”

71. Atenție: Considerăm că, Curtea Constituțională urmează să-și revizuească/reconsidere poziția sa expusă în considerentele sale din §4 din HCC nr. 43/2000, deoarece acestea sunt contrare logicii juridice și metodelor de interpretare. Or, nu este admisibil ca atunci când o normă constituțională stabilește termeni procedurali expresi, Curtea Constituțională desconsiderându-i să facă trimitere la o normă infraconstituțională, care stabilește, de altfel, termeni și perioade diferite de desfășurare a unui scrutin electoral și care sunt contrari dispozițiilor normei constituționale și astfel să delimiteze condițiile și termenul alegerii Președintelui republicii în cazul expirării mandatului șefului statului în exercițiu de condițiile și termenul alegerii Președintelui în cazul vacanței funcției survenite în urma demisiei, demiterii, imposibilității definitive de exercitare a atribuțiilor sau decesului. Mai mult, o prevedere constituțională poate fi interpretată doar printr-o normă constituțională, incluzând jurisprudența constantă a Curții, dar nicidecum Constituția nu poate fi interpretată printr-o normă *infraconstituțională*. Or nu poți interpreta art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție bazându-te pe dispozițiile Legii nr. 1234/2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova. Legiile infraconstituționale se interpretează în baza Constituției și nu vice-versa, după, cum, cu regret, se atestă în considerentele §4 din HCC nr. 43/2000.

72. În temeiul art. 80 alin. (1) din Constituție: Mandatul Președintelui Republicii Moldova durează 4 ani și se exercită de la data depunerii jurământului.

73. Așadar, mandatul șefului statului curge de la data depunerii jurământului, după desfășurarea alegerilor în condițiile stipulate de prevederile art. 78 alin. (1) - (4) din Constituție.

74. În speță, Președintele Republicii Moldova a depus jurământul la 24 decembrie 2020.

75. Prin urmare, Președintele Republicii Moldova în limitele temporale 24 decembrie 2020 și, respectiv, 24 decembrie 2024 se află în exercițiul mandatului *efectiv* pentru care a fost ales.

76. Or, urmare a faptului că, mandatul Președintelui RM pentru care acesta din urmă a fost ales expiră, la 24 decembrie 2024, intervine vacanța funcției (urmare a expirării mandatului plenipotențiar *efectiv*, în sensul, art. 80 alin. (1), coroborat cu art. 90 alin. (1) din Constituție) Președintelui Republicii Moldova.

77. Președintele *în exercițiu* (în temeiul art. 80 alin. (2) din Constituție) își va continua mandatul până la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales.

78. Conform prevederilor art. 90 alin. (4) din Constituție: „În termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.”.

79. Curtea Constituțională, în jurisprudența sa constantă, a statuat că, art. 90 alin. (1) din Constituție prevede cinci situații în care survine vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova: 1) expirarea mandatului, 2) demisia, 3) demiterea, 4) imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor sau 5) decesul. Mai mult, Curtea Constituțională, în HCC nr. 2/2011, a statuat expres faptul că, norma citată comportă caracter limitativ, neadmițând o interpretare extensivă.

80. De altfel, vacanța funcției în caz de expirare a mandatului este o situație enumerată, în prim-plan, de către legiuitorul constituant.

81. Curtea, în HCC nr. 2/2011, a menționat faptul că, dispozițiile art. 90 alin. (4) din Constituție se aplică numai în cazurile prevăzute la art. 90 alin. (1) din Constituție.

82. Deci, la caz, dispozițiile art. 90 alin. (1) și, respectiv, ale art. 90 alin. (4) din Constituție se aplică prin coroborare. Așadar, o normă se edictează pentru a produce efecte. Or, constituantul nostru care sa inspirat din Constituția României a inclus expres în prim-plan printre circumstanțele ce atestă vacanța funcției, cea de expirare a mandatului Președintelui Republicii Moldova, pe când în Constituția României se regăsesc doar celelalte 4 circumstanțe.

83. Reșinem: Prevederile art. 90 alin. (4) din Constituție sunt condiții de rang constituțional, iar cele înserate la art. 135 alin. (2) din Codul electoral sunt de ordin *infraconstituțional*.

84. Prin urmare, prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral fiind elaborate, în temeiul prevederilor art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție trebuie să fie conforme statuărilor de rang constituțional.

85. Constatăm că, prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral afectează substanța normelor constituționale, prevăzute la art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. Or, acestea sunt condiții de rang constituțional, în timp ce doar alte reguli de ordin procedural, în temeiul art. 78 alin. (6) din Constituție, sunt stabilite prin lege organică. Așadar, termenul de rang constituțional, în interiorul căruia urmează a fi stabilită data desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, se preia intact de către legiuitorul ordinar în legea organică, fără denaturarea prevederilor constituționale. Or, 2 luni (termen de rang constituțional, statuat la art. 90 alin. (4)) $\neq$ 5 luni (termen de rang *infraconstituțional* stipulat, în art. 135 alin. (2) din Codul electoral) ($2 \neq 5$).

86. Astfel, legiuitorul constituant a statuat expres, în art. 90 alin. (4) din Constituție, termenul, de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, termen

de rang constituțional în interiorul căruia urmează a fi organizate, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.

87. De altfel, legiuitorul ordinar este îndrituit să dezvolte prevederile normei constituționale, însă fără a depăși limitele acesteia. Constituția, în acest caz, operează cu termenul de 2 luni, termen de rang constituțional. Or aplicarea unor termeni infraconstituționali, prevăzuți la art. 135 alin. (2) din Codul electoral, diferiți de termenul de rang constituțional statuat în art. 90 alin. (4) din Constituție goleşte de conținut rolul reglementărilor constituționale (art. 90 alin. (4) din Constituție) în procesul de stabilire a datei alegerilor Președintelui Republicii Moldova.

88. Reținem: Dispoziția art. 135 alin. (1), în versiunea din 08.12.2022, care cuprindea și actualele reglementări din art. 135 alin. (2) din Codul electoral, adoptată în varianta inițială, de către aceeași majoritate parlamentară era una conformă cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. În această redacție legea, art. 135 alin. (1) din Codul electoral, a rezistat, în decurs de mai bine de un an de zile, până când aceeași majoritate parlamentară intervine brutal în legislație, la comanda politicului, și astfel, deja, art. 135 alin. (2) din Codul electoral, actualmente, „are de toate și pentru toți”. Deci, acesta (art. 135 alin. (2)) înglobează atât prevederea constituțională (2 luni după expirarea mandatului), cât și cea abuziv dezvoltată de către legiuitorul ordinar (90 de zile înainte de expirarea mandatului).

89. Privitor la art. 78 din Constituție, menționăm următoarele: Constituanta a statuat, la alin. (1) - (4), condițiile care trebuiesc întrunite pentru candidatul la funcția de Președinte al Republicii Moldova și modul de alegere a Președintelui Republicii Moldova, iar la alin. (6) a delegat legiuitorului ordinar stabilirea prin lege organică a procedurii de alegere a Președintelui Republicii Moldova.

90. Astfel, articolul 78 din Constituție nu stabilește careva limite temporale în interiorul cărora urmează să se desfășoare alegerile Președintelui Republicii Moldova.

91. Legiuitorul constituant, la art. 78, a statuat doar cine, cum, în care condiții poate fi ales în funcția de Președinte, iar la alin. (6) a invocat faptul că, procedura de alegere este stabilită prin lege organică. Or, procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova (art. 78 alin. (6) din Constituție), în cazul când constituanta a stabilit expres termenul în interiorul căruia se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte (art. 90 alin. (1), (4) din Constituție), nu înglobează și procedura de stabilire a datei alegerilor Președintelui Republicii Moldova.

92. Astfel, legiuitorul constituant prin dispozițiile art. 78 alin. (6) a delegat legiuitorului ordinar doar legiferarea prin lege organică a procedurii de alegere a Președintelui Republicii Moldova, procedură, care nu include și stabilirea datei alegerilor Președintelui Republicii Moldova, deoarece constituanta a reglementat expres și exhaustiv stabilirea datei alegerilor Președintelui Republicii Moldova în art. 90 alin. (1) și (4) din Constituția Republicii Moldova.

93. Așadar, Curtea Constituțională a statuat expres faptul că, prevederile art. 78 alin. (6) din Constituție privitor la termenul privind desfășurarea alegerilor prezidențiale sunt aplicabile doar în raport cu perioada de exercitare a interimatului funcției de Președinte (HCC nr.2/2011 și HCC nr. 17/2011).

94. Prin urmare, în cazul vacanței funcției de Președinte al Republicii Moldova, urmare a expirării mandatului, se vor aplica prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție.

95. Curtea Constituțională, în HCC nr. 17/2011, a statuat: „*Legislatorul este în drept să dezvolte prin lege organică procedura și etapele desfășurării alegerilor [...]. Dispozițiile legii organice însă trebuie să fie în strictă concordanță cu principiile constituționale, să nu aducă atingere dispoziției constituționale de substanță [...]. Pornind de la principiul supremației Constituției, legiuitorul a stabilit o anumită ierarhie a actelor normative, în vîrfurile căreia a așezat Legea Supremă, urmată de legile constituționale, legile organice, legile ordinare (art.7, art.72 din Constituție). Legile organice nu pot contrazice Constituția. Prin urmare, este inadmisibil ca o lege organică să devieze de la prevederea constituțională de substanță [...].*”

96. În pct. 3 al dispozitivului HCC nr. 17/2011 Curtea a statuat că: „În sensul dispozițiilor alineatului (6) al articolului 78 din Constituție, Parlamentul este în drept să dezvolte în Legea cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova un mecanism adecvat referitor la alegerile [...], cu condiția respectării principiilor constituționale. Avînd în vedere principiul supremației Constituției, Parlamentul nu poate institui prin lege organică o altă majoritate pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova în cazul dizolvării multiple a Parlamentului cauzată de eșuarea alegerii Președintelui, prin care s-ar aduce atingere prevederilor alineatului (3) al articolului 78 din Constituție.”

97. Astfel, *mutatis mutandis*, vom enunța faptul că: Parlamentul este în drept să dezvolte în Codul electoral procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova, cu condiția respectării principiilor constituționale.

98. Avînd în vedere principiul supremației Constituției, Parlamentul nu poate institui prin lege organică un alt termen/alți termeni pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova, prin care s-ar aduce atingere prevederilor alineatului (4) al articolului 90 din Constituție.

99. Înalta Curte, în §21 din DCC nr. 8/2016 a statuat următoarele: „21. [...], interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, survine doar în caz de vacanță a funcției în urma **demisiei sau demiterii Președintelui, a imposibilității temporare sau definitive de a-și exercita atribuțiile sau a decesului** și se asigură în conformitate cu art. 91 din Constituție (în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Primul-ministru).”

100. Astfel, observăm că Curtea Constituțională face o delimitare clară între vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în sensul art. 90 alin. (1) din Constituție și interimatul funcției de Președinte, în sensul art. 91 din Constituție. Deci, prevederile art. 91 din Constituție nu sunt incidente, în cazul vacanței funcției de Președinte al RM, urmare a expirării mandatului. Or constituanta, la art. 80 alin. (2), a statuat expres că, Președintele își exercită mandatul până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales.

101. În această speță este vorba despre vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în caz de expirare a mandatului Președintelui, mandat ce urmează să expire la 24 decembrie 2024.

102. Prin urmare, atunci când ne aflăm în fața situațiilor descrise de constituantă în art. 90 alin. (1) se aplică prevederile art. 90 alin. (4) [HCC nr. 2/2011] și nu cele ale art. 78 alin. (6) din Constituție.

103. Curtea Constituțională, inițial, prin pct. 3 și pct. 8 lit. a) din dispozitivul HCC nr. 7/2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui) a revigorat modul de alegere a Președintelui Republicii Moldova, iar în pct. 8 lit. d), a statuat următoarele: „8. În vederea executării prezentei hotărâri: [...] d) Parlamentul va adopta

neîntârziat legislația privind alegerea Președintelui prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat;”.

104. Parlamentul Republicii Moldova prin adoptarea Legii nr. 147/2016 cu privire la modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381/1997 a introdus la art. 98 (n. a. - renumerat în: 109) alin. (1) o normă neconformă cu prevederile Constituției.

105. Așadar, constatăm că, nici, dispoziția articolului 109 alin. (1) din Codul electoral nr. 1381/1997 nu era conformă cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție.

106. Astfel, menționăm că, data desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova nu poate fi una anterioară expirării mandatului acestuia, ci numai una posterioară.

107. Prin urmare, atunci când intervine vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în caz de expirare a mandatului (24 decembrie 2024), se aplică termenul de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova.

108. Atragem atenția dvs.: În temeiul prevederilor art. 7 din Constituție [...] Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

109. *În concluzie*, alegerile Președintelui Republicii Moldova pot și trebuie să aibă loc doar în următoarele limite temporale: 25 decembrie 2024 – 25 februarie 2025.

110. În speța examinată, în temeiul art. 80 alin. (1) din Constituție mandatul Președintelui Republicii Moldova expiră la 24 decembrie 2024.

111. Conform prevederilor art. 90 alin. (1) din Constituție vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine și în caz de expirare a mandatului. Deci, pe cale de consecință, începând cu data de 25 decembrie 2024 va interveni vacanța funcției de Președinte (urmare a expirării mandatului) și, astfel în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte (art. 90 alin. (4) din Constituție).

112. Curtea Constituțională, în HCC nr. 2/2011, a menționat faptul că, dispozițiile art. 90 alin. (4) din Constituție se aplică numai în cazurile prevăzute la art. 90 alin. (1) din Constituție. Or, Curtea, în jurisprudența sa constantă, pornește de la premisa că o normă trebuie interpretată în sensul în care permite aplicarea ei, și nu în sensul în care se exclude aplicarea ei (*actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat*).

113. În final, susținem că, Parlamentul, la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral a încălcat prevederile art. 38 și ale 79 alin. (2), art. 90 alin. (1) și (4) coroborate cu art. 1 alin. (3), art. 2 alin. (1), art. 7, art. 23 alin. (2) și art. 54 alin. (1) din Constituție.

114. Parlamentul Republicii Moldova prin Hotărârea nr. 122 din 16 mai 2024 a stabilit data alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pentru 20 octombrie 2024.

115. Temei de adoptare a Hotărârii Parlamentului nr. 122 din 16 mai 2024 au constituit prevederile art. 78 din Constituție și, respectiv, ale art. 135 din Codul electoral.

116. Privitor la incidența art. 78 alin. (6) din Constituție ne-am expus *supra* (89-94).

117. În speța noastră este vorba despre vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în caz de expirare a mandatului Președintelui, mandat ce urmează să expire la 24 decembrie 2024.

118. Prin urmare, atunci când ne aflăm în fața situațiilor descrise de constituentă în art. 90 alin. (1) se aplică prevederile art. 90 alin. (4) și nu cele ale art. 78 alin. (6) din Constituție.

119. Aceleași argumente aduse în sprijinul ideii neconstituționalității prevederilor art. 135 alin. (2) din Codul electoral sunt aduse și în susținerea cerinței privind neconstituționalitatea Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr. 122 din 16 mai 2024. Or un act subsecvent/inferior adoptat în temeiul unui act ierarhic superior care este recunoscut neconstituțional va urma aceiași cale.

120. Astfel, urmare a declarării neconstituționale a prevederilor art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, pe cale de consecință, urmează a fi declarată neconstituțională și Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 122 din 16 mai 2024, care a fost adoptată în temeiul unei prevederi neconstituționale (art. 135 alin. (2) din Codul electoral). Or, potrivit art. 7, Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

121. Suplimentar, menționăm faptul că: Constituanta, la caz, Parlamentul, în 1994, la adoptarea conceptului Legii supreme a statului și a societății a statuat expres și exhaustiv faptul că:

- 1) alegerile Parlamentului/deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului (art. 61 alin. (3) din Constituție);
- 2) alegerile Parlamentului/deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la dizolvarea Parlamentului precedent (art. 61 alin. (3) din Constituție);
- 3) alegerile pentru un nou Președinte al Republicii Moldova se vor organiza, în conformitate cu legea, în termen de 2 luni (anterior, 3 luni, termen modificat prin Legea nr. 1115/2000) de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova (art. 90 alin. (3), care, în 2000, a devenit alin. (4) din Constituție).
- 4) alegerile locale generale se desfășoară numai după expirarea mandatului aleșilor locali (HCC nr. 10/2002) (mandatul aleșilor locali, de 4 ani, nu poate fi întrerupt).

122. Astfel, observăm că, în 1994, constituanta a instituit un concept unic, cu privire la toate scrutinele electorale: parlamentare, prezidențiale și locale generale. Așadar, constituanta a statuat: 1) un termen de rang constituțional posterior unic pentru alegerile parlamentare (ordinare și anticipate) (art. 61 alin. (3) din Constituție), 2) un termen posterior de rang constituțional unic (3 luni până 2000 și, respectiv, 2 luni după 2000) pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova (art. 90 alin. (4) din Constituție) și 3) Curtea Constituțională, pe cale jurisprudențială, a statuat faptul că, mandatul aleșilor locali, de 4 ani, nu poate fi întrerupt.

123. Prin urmare, orice scrutin electoral (ordinar sau anticipat) parlamentar, prezidențial sau local general urmează să se desfășoare în limitele temporale: 1) de 3 luni după expirarea mandatului sau dizolvarea Parlamentului, 2) 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova și 3) doar la expirarea mandatului, de 4 ani, a aleșilor locali.

124. Deci, constituanta a stabilit un termen posterior de desfășurare a scrutinelor electorale, inclusiv, pentru alegerile prezidențiale, și nu unul anterior survenirii evenimentului (expirării mandatului etc.). Or, doar în interiorul acestor termene de rang constituțional pot și trebuie să fie organizate scrutinele electorale parlamentare sau prezidențiale.

125. Pentru informare: În 2009, Parlamentul a interpretat, prin Legea nr. 24-XVII din 15 iunie 2009, prevederile articolului 76 alineatul (3) din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997, care, în opinia noastră, erau neconforme cu prevederile art. 61 alin. (3) din Constituție.

126. Până în 2010, în teza a doua a art. 76 alin. (3) [Alegerile anticipate vor avea loc *în termen de cel mult 45 de zile* de la data intrării în vigoare a decretului.] din Codul electoral am avut o situație contrară Constituției. Or legiuitorul ordinar făcea distincție între stabilirea datei alegerilor în cazul expirării mandatului și dizolvării Parlamentului, ceea ce era contrar prevederilor art. 61 alin. (3) din Constituție.

126. Reținem: Sintagma „*în termen de cel mult 45 de zile*” din teza a doua de la alin. (3) art. 76 din Codul electoral nu era conformă cu prevederile art. 61 alin. (3) din Constituție.

127. În 2010, Parlamentul adoptă Legea nr. 119/2010 prin care art. 76 alin. (3) din Codul electoral nr. 1381/1997 este expus într-o nouă redacție.

128. Astfel, la articolul 76 alineatul (3) din Codul electoral textul „în termen de cel mult 45 de zile de la data intrării în vigoare a decretului” se înlocuiește cu textul „peste cel puțin 60 de zile, dar nu mai târziu de 3 luni de la dizolvarea Parlamentului”.

129. Prin urmare, Parlamentul a recunoscut tacit/implicit faptul că prevederea inițială (sintagma „*în termen de cel mult 45 de zile*”) de la art. 76 alin. (3) din Codul electoral nu era conformă cu prevederile art. 61 alin. (3) din Constituție.

129¹. Despre alegerile Președintelui Republicii Moldova, comunicăm următoarele: La 11 septembrie 2009, Președintele în exercițiu al Republicii Moldova și-a depus demisia.

129². Astfel, în Republica Moldova a intervenit vacanța funcției de Președinte urmare a demisiei Președintelui în exercițiu al Republicii Moldova.

129³. Interimatul a fost unul perpetuu, care a durat, cca 3 ani (interimat la interimat).

129⁴. La 16 martie 2012, Parlamentul Republicii Moldova, în temeiul art. 78 alin. (3) din Constituție, în final, după aproape 3 ani de interimat continuu, reușește să aleagă cu 3/5 Președintele Republicii Moldova.

129⁵. La 23 martie 2012, Candidatul/Președintele Republicii Moldova nou-ales depune jurământul și astfel este investit în funcție și intră în exercitarea mandatului plenipotențiar.

129⁶. La 4 martie 2016, Curtea Constituțională prin Hotărârea sa, nr. 7 din 4 martie 2016, a restabilit alegerea șefului statului prin votul direct al cetățenilor (HCC nr. 7/2016).

129⁷. La 15 martie 2016, Președintele Republicii Moldova a solicitat Curții Constituționale interpretarea articolului 90 alin.(1) coroborat cu articolele 80 alin. (1) și alin. (2) și 91 din Constituție.

129⁸. Curtea Constituțională, în DCC nr. 8/2016, a statuat următoarele: „20. [...] Președintele Republicii Moldova își exercită mandatul, potrivit art.80 alin.(2) din Constituție, până la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales. 21. De asemenea, interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, survine doar în caz de vacanță a funcției în urma demisiei sau demiterii Președintelui, a imposibilității temporare sau definitive de a-și exercita atribuțiile sau a decesului și se asigură în conformitate cu art.91 din Constituție (în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Prim-ministru). 22. În contextul constatărilor anterioare, Curtea reține că extinderea atribuțiilor

Președintelui Republicii Moldova până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales nu poate fi calificată ca exercitare a interimatului”.

129⁹. La caz, vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, mandat care expiră la 24 decembrie 2024.

129¹⁰. Curtea a reținut că extinderea atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales nu poate fi calificată ca exercitare a interimatului (DCC nr. 8/2016, §22).

129¹¹. Mai mult, Curtea a statuat faptul că, interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, survine doar în caz de vacanță a funcției în urma demisiei sau demiterii Președintelui, a imposibilității temporare sau definitive de a-și exercita atribuțiile sau a decesului și se asigură în conformitate cu art.91 din Constituție (în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Prim-ministru) (DCC nr. 8/2016, §21).

129¹². La 13 noiembrie 2016, după al II-lea tur, de către cetățeni, este ales Președintele Republicii Moldova, care va depune jurământul la 23 decembrie 2016.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrare a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
13.11.2016 (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile pentru depunerea jurământului	Candidatul/Președintele nou-ales sa încadrat, în termenul de 45 de zile, acordat pentru depunerea jurământului	23.03.2016, a expirat mandatul plenipotențiar, de 4 ani, al Președintelui	După validare, jurământul putea fi depus în orice zi. La 23.12.2016, a fost depus jurământul candidatului/Președintelui nou-ales

Deci, Președintele nou-ales, de către cetățeni, a depus jurământul la 9 luni (23 decembrie 2016) de la expirarea mandatului de 4 ani a predecesorului său (23 martie 2016) și în termen de până la 45 de zile, după alegeri.

129¹³. În 2020, societatea civilă a atenționat autoritățile/decidenții (Președintele Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova, fracțiunile parlamentare, deputații din Parlamentul Republicii Moldova, Ministrul Justiției și Avocatul Poporului) despre faptul că prevederile art. 109 alin. (1) din Codul electoral nr. 1381/1997 și HP nr. 65/2020 sunt neconforme cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. <https://www.youtube.com/watch?v=XRUtzisHOOc>
<https://www.youtube.com/watch?v=TIx0DE2XJ3U>
<https://www.youtube.com/watch?v=ZA6OTe5vxl4>

129¹⁴. În 2020, Parlamentul Republicii Moldova a stabilit desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pentru data de 1 noiembrie 2020 (HP nr. 65/2020). Deci, ipotetic, dacă Președintele Republicii Moldova era ales la 1 noiembrie 2020, atunci o săptămână aveam dualitatea președinților, precum în 2019.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
01.11.2020	+ max. 45 de zile pentru depunerea jurământului	1 săptămână, avem dualitatea președinților	23.12.2020, expira mandatul	24.12.2020, prima zi când putea fi depus jurământul

129¹⁵. La 15 noiembrie 2020, după al II-lea tur, a fost ales Președintele Republicii Moldova.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
15.11.2020 (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile pentru depunerea jurământului	Candidatul/Președintele nou-ales sa încadrat, în termenul de 45 de zile, acordat pentru depunerea jurământului	23.12.2020, expira mandatul	24.12.2020, prima zi când putea și a fost depus jurământul

Deci, doar, urmare a faptului că, în 2020, Președintele a fost ales din cel de-al II-lea tur de scrutin, acesta a depus jurământul cu respectarea prevederilor art. 79 alin. (2) și al art. 80 alin. (1) din Constituție.

129¹⁶. La 08 decembrie 2022, Parlamentul Republicii Moldova adoptă un nou Cod electoral nr. 325/2022, care, de altfel, la art. 135 alin. (1) avea următoarea redacție: „Alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează în termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, în conformitate cu art. 90 din Constituția Republicii Moldova”. Președintele Republicii Moldova a promulgat Codul electoral nr. 325/2022, fără obiecții. Deci, pentru perioada 08.12.2022 – 17.01.2024, legiuitorul ordinar a acceptat varianta constituțională a stabilirii datei/desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.

129¹⁷. La 18 ianuarie 2024, în ședință plenară, desfășurată în cadrul unei sesiuni extraordinare, Parlamentul modifică cuprinsul art. 135 din Cod electoral nr. 325/2022.

129¹⁸. Atragem atenția *Onoratei Curți*, că Codul electoral nr. 325/2022, la 08 decembrie 2022, a fost votat doar de către deputații din majoritatea parlamentară. De asemenea, modificările la art. 135 din Codul electoral au fost votate, la 18 ianuarie 2024, numai de către majoritatea parlamentară. Iartă-i Doamne, că nu știu ce fac. Duplicitatea aceasta, a majorității parlamentare, este greu de înțeles. Mai mult, legiuitorul intervenind în cuprinsul art. 135 din Codul electoral nr.

325/2022 inserează, la alin. (2), atât o teză neprevăzută (cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui în funcție) la art. 90 alin. (4) din Constituție, cât și o altă teză preluată expres din norma constituțională (nu mai târziu de termenul stabilit la art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova). De altfel, Parlamentul prin modificarea art. 135 din Codul electoral, în ajun de alegeri, a privat/lipsit sute, poate chiar și mii de tineri de așteptarea lor legitimă, la împlinirea vârstei de 18 ani, de a participa la primul lor scrutin electoral prezidențial, în iarna anilor 2024-2025. De asemenea, o altă categorie de cetățeni care urmau să împlinească vârsta de 40 de ani, poate aveau așteptarea lor legitimă de a se înscrie în cursa electorală prezidențială, care urma să se desfășoare în iarna anilor 2024-2025. Mai mult, *in grosso modo*, cetățenii Republicii Moldova, din Țară și din Diaspora, aveau așteptarea legitimă că alegerile prezidențiale se vor desfășura, în iarna anilor 2024-2025, în conformitate cu prevederile art. 90 alin. (4) din Constituție și ale art. 135 alin. (1) din Codul electoral nr. 325/2022, în redacția de până la adoptarea Legii nr. 1/2024, însă legiuitorul croiește legea după bunul său plac: la 8 decembrie 2022 ne spune că, alegerile prezidențiale se vor desfășura în iarna anilor 2024-2025, iar la 18 ianuarie 2024/16 mai 2024 „ne apostrofează” și ne spune că, alegerile prezidențiale vor avea loc în toamna anului 2024. *Or iarna, nu-i ca vara și nici ca toamna! Onorată Curte, Vă rog, opriți proliferarea nihilismului juridic în societate!*

129¹⁹. În 2024, societatea civilă a atenționat autoritățile/decidenții (Președintele Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova, fracțiunile parlamentare, deputații din Parlamentul Republicii Moldova, Ministrul Justiției și Avocatul Poporului) despre faptul că prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și HP nr. 122/2024 sunt neconforme cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție. https://www.youtube.com/watch?v=30_gnaScJb4

<https://www.youtube.com/watch?v=OexCrAFE6yI>

https://www.youtube.com/watch?v=HpiIq_aK_dg&t=1s

130. La caz, DGJ a Secretariatului Parlamentului în Avizul său, la proiectul legii nr. 473/2023 a atenționat autorii proiectului că, „cu privire la propunerea de modificare a art. 135 alin. (2) (pct. 14 art. I din proiect), care vizează formularea „*alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova se organizează cu cel mult 60 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui*” [n.a. - varianta inițială a proiectului, până la intervenția unui deputat cu un amendament], se subliniază importanța respectării normelor legale. În acest context, se constată necesitatea revizuirii/modificării prevederilor articolului 90 din Constituție pentru a asigura coerența și conformitatea între diferitele dispoziții constituționale”.

131. Comisia de la Veneția, precum și legiuitorul nostru, în Codul electoral a invocat necesitatea respectării stabilității raporturilor electorale, astfel ca, Parlamentul să nu intervină în legislația electorală, la compartimentele privind sistemul electoral etc., decât cu cel puțin un an înainte de scrutinul național. Prevedere care nu a fost respectată de către legiuitor (*Legea nr. 1 din 18 ianuarie 2024*).

132. În aspect de drept comparat. În lume există mai multe sisteme de drept. Enumerăm doar câteva dintre sistemele de drept: romano-germanic; anglo-saxon (*common law*) etc.

133. Orice stat suveran, aparținând unui sistem contemporan de drept, își edictează propria legislație, inclusiv, în domeniul electoral.

134. Subiectul dreptului internațional public – Republica Moldova, fiind un Stat suveran și independent, a decis uneori să fie mai altfel/diferit, decât, chiar, statele vecine și prietene, din Constituția cărora acesta sa inspirat.

135. În aspect de drept comparat, trebuie să menționăm faptul că, orice stat suveran și independent instituie propriul sistem și proces electoral. Deci orice stat își crează/adoptă acel sistem și proces electoral, specific sistemului de drept, la care statul este parte, aspirațiilor clasei politice și alegătorului său.

136. Astfel, cu toate că, legiuitorul constituent al Republicii Moldova la adoptarea Legii supreme a statului și societății (Constituția Republicii Moldova) sa inspirat din Constituția României, iar statul român, în 1866, la rândul său, din Constituția Belgiei, aceasta nicidecum nu atestă faptul că, Republica Moldova ar avea o Constituție identică cu cea a României sau a Belgiei.

137. De altfel, noi putem compara doar lucruri comparabile. Or, la caz, alegerea Președintelui României diferă de prevederile constituționale din Republica Moldova.

138. Atenție: În România legislația electorală nu este una codificată, precum, de exemplu, în Republica Moldova.

139. Deci, în România nu există Cod electoral al României. Trimiterea făcută de către subiecții sesizării, în sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 266a/2023 (DCC nr. 21/2024), la art. 16 Cod electoral al României este de fapt o trimitere la un proiect al Codului Electoral al României.

140. Astfel, constatăm faptul că, Constituția României spre deosebire de Constituția Republicii Moldova nu prevede/statuează existența instituției juridice, precum, vacanța funcției de Președinte al României, în caz de expirare a mandatului Președintelui României, de aceea Parlamentul României, în baza principiului autoreglementării a instituit norme primare de drept, de rang *infraconstituțional*, în art 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României. Așadar, ziua alegerilor este duminica. Alegerile au loc în luna anterioară lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte. Cu cel puțin 75 de zile înaintea zilei votării, Guvernul stabilește data alegerilor prin hotărâre¹. (Proiectul Codului electoral al României, la art. 16 alin. (3), indică faptul că, „Alegerile generale pentru Camera Deputaților și Senat și alegerile generale pentru Președintele României au loc în a patra duminică a lunii noiembrie a anului în care mandatul acestora expiră”). Or, Constituția Republicii Moldova (art. 90 alin. (1) și alin. (4)) spre deosebire de Constituția României (art. 97) a prevăzut expres și distinct faptul, că vacanța funcției de Președinte al RM intervine în următoarele 5 cazuri/situații (în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces), pe când Constituția României prevede doar vacanța a 4 cazuri/situații (în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces). *Mica, marea diferență. În nuanțe e succesul.* Pot fi comparate doar situațiile comparabile, ceea ce nu este cazul nostru. Or, la cazuri/situații diferite sunt necesare și soluții diferite.

---

¹ HG RO nr. 756/2024.

141. Constituția Ucrainei, la art. 103 a statuat: Alegerile ordinare ale Președintelui Ucrainei au loc în ultima duminică a lunii martie a celui de-al cincilea an al mandatului Președintelui Ucrainei. Deci, dacă, *inter alia*, în Ucraina n-ar fi în vigoare legea marțială, atunci alegerile s-ar fi desfășurat conform prevederilor acestei norme constituționale. Deci, până la expirarea mandatului Președintelui Ucrainei, ceea ce nu este și cazul Republicii Moldova. Or alegerile prezidențiale în RM se desfășoară după expirarea mandatului.

142. Constituția Republicii Italiene, la art. 85 a stipulat: Cu treizeci de zile înainte de expirarea termenului limită, Președintele Camerei Deputaților convoacă în sesiune comună Parlamentul și delegații regionali, pentru a alege noul Președinte al Republicii. Deci, Constituția Italiei stabilește clar faptul că alegerile Președintelui Republicii Italiene se desfășoară înainte de expirarea mandatului Președintelui, pe când Constituția Republicii Moldova prevede clar și explicit faptul că, alegerile prezidențiale în Republica Moldova au loc doar după expirarea mandatului Președintelui.

143. *Apropo*, niciun articol sau Amendament din Constituția SUA nu stabilesc data desfășurării scrutinului electoral prezidențial în SUA, de aceea Congresul Statelor Unite a stabilit, printr-o lege, că alegerile prezidențiale se desfășoară în prima marti, după prima zi de luni, din noiembrie, la fiecare patru ani. Deci un alt sistem de drept și un cu totul alt sistem electoral, în care, de altfel, se cunoaște cu precizie și ziua inaugurării Președintelui SUA – 20 ianuarie, dacă nu cade într-o zi de duminică. În Republica Moldova alegerile prezidențiale se desfășoară, doar după expirarea mandatului Președintelui, iar inaugurarea Președintelui nou-ales are loc în cel mult 45 de zile după alegeri.

144. Constituția Republicii Franceze, la art. 7 statuează: Alegerea noului Președinte se organizează cu cel puțin 20 și cel mult treizeci și cinci de zile înainte de expirarea mandatului Președintelui în exercițiu. Pe când, Constituția Republicii Moldova prevede exercitarea dreptului de vot, doar după expirarea mandatului Președintelui.

145. Constituția Republicii Austria/Legea Constituțională Federală a Austriei, la art. 64 prevede: În cazul în care funcția Președintelui Federal este în continuare suspendată, Guvernul Federal va organiza imediat alegerea unui nou Președinte Federal; după alegeri, comitetul va convoca imediat Adunarea Federală pentru depunerea jurământului de către Președintele Federal. Prin urmare, în Republica Austria data alegerilor Președintelui Federal este reglementată *infraconstituțional*, ceea ce nu este și cazul Republicii Moldova.

146. *În concluzie*, fiecare stat are propriul său sistem electoral, cu nuanțele specifice sistemului de drept la care aparține, istoriei evoluției constituționalismului, nivelului de dezvoltare a societății, precum și concepției specifice propriei sale Constituții. Deci, modalitatea de stabilire a datei alegerilor prezidențiale în Republica Moldova diferă conceptual de modalitățile din alte state, dar aceasta este vrerea constituantei moldave, care la adoptarea Constituției a decis că toate alegerile se desfășoară doar după expirarea mandatului Președintelui. Originalitatea constituantei moldave este axată și pe garantarea exercitării unui mandat plenar.

147. Atragem atenția **Onoratei Curți** asupra faptului că, Președintele Republicii Moldova ales în urma scrutinului desfășurat, în toamna a. c., care, în opinia noastră, este unul neconform cu norma constituțională, va putea depune Jurământul cel mai devreme la 25 decembrie 2024.

148. La caz, ipotetic, dacă legiuitorul ordinar ar fi decis în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 să stabilească, prin HP, data alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova la 29 septembrie 2024 și Președintele ar fi fost ales din I tur al scrutinului electoral și mandatul ar fi fost validat de către Curtea Constituțională, candidatul la funcția de Președinte era obligat să depună, cel târziu la 45 de zile după alegeri, jurământul, în fața Parlamentului și Curții Constituționale. Deci aveam cca 1,5 luni doi Președinți (unul, cu mandat plenipotețiar și altul nou-ales/candidat, care se afla în situația de *standby*, deoarece, până la 25.12.2024, nu poate intra în exercitarea mandatului).

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
29.09.2024 - ziua alegerilor (I tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1,5 luni aveam 2 Președinți: 1) Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul

Dacă Președintele nu a fost ales din I tur CEC-ul va stabili data desfășurării alegerilor prezidențiale pentru turul II pe 13 octombrie 2024. Astfel, urmare a desfășurării turului II vom avea următoarea situație:

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrarea în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul putea depune jurământul
--------------------------------------	--	--	--	--

13.10.2024 - ziua alegerilor (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1 lună aveam 2 Președinți: 1) Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul
--	---	--	--	---

Deci, dacă a fost ales, cu condiția validării mandatului, de la 13 octombrie 2024, în 45 de zile, candidatul/Președintele nou-ales trebuie să depună jurământul. În asemenea situație, cca 1 lună de zile noi vom avea 2 președinți: 1) unul în exercițiu plenar, a cărui mandat expiră, la data de 24 decembrie 2024 și 2) unul nou-ales/candidat care se află în imposibilitatea juridică de a depune jurământul, deoarece acesta ar trebui să intre imediat în exercitarea mandatului său și astfel ar forța întreruperea mandatului plenipotențiar al Președintelui în exercițiu, ceea ce ar duce la violarea art. 80 alin. (1) din Constituție. De altfel, nedepunerea jurământului de către Președintele nou-ales al Republicii Moldova în termen de 45 de zile după alegeri constituie o încălcare a art. 79 alin. (2) din Constituție. Așa se putea întâmpla, deoarece legiuitorul ordinar a desconsiderat prevederile art. 90 alin. (1) și alin. (4) din Constituție.

149. La caz, *de facto*, actualmente, legiuitorul ordinar în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și HP nr. 122/2024 a stabilit data alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova la 20 octombrie 2024 (turul I). Deci, dacă, Președintele Republicii Moldova va fi ales din I-ul tur, vom avea o incertitudine în societate timp de cca o lună de zile (mai bine de 3 săptămâni de zile).

Data desfășurării i scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului , după alegeri	Depășirea/încadrare a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesor ul poate depune jurământul
20.10.2024 - ziua alegerilor (I tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1 lună vom avea 2 Președinți: 1) un Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) un candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul

		așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul		
--	--	--	--	--

Astfel, dacă după I-ul tur de scrutin prezidențial, Președintele nu va fi ales, atunci CEC-ul va stabili data desfășurării turului II pe 3 noiembrie 2024. Ulterior mandatul Președintelui nou-ales urmează a fi validat de către Curtea Constituțională.

Data desfășurării scrutinului	Limita max. a timpului rezervat pentru depunerea jurământului, după alegeri	Depășirea/încadrare a în termenul limită stabilit la art. 79 alin. (2) din Constituție	Ultima zi a mandatului de 4 ani al predecesorului	Prima zi când candidatul/succesorul va putea depune jurământul
03.11.2024 - ziua alegerilor (al II-lea tur)	+ max. 45 de zile, pentru depunerea jurământului	cca 1 săptămână vom avea 2 Președinți: 1) un Președinte cu mandat plenipotențiar până la data de 24.12.2024 și 2) un candidat/Președinte nou-ales, cu mandat validat, dar în așteptarea zilei de 25.12.2024, prima zi când Președintele nou-ales va putea depune jurământul	24.12.2024, expirarea mandatului	25.12.2024, prima zi când candidatul la funcția de Președinte nou-ales ar putea depune jurământul

Astfel, după validarea mandatului Președintelui nou-ales, validare, care se petrece, de altfel, în interiorul acestui termen de 45 de zile, Președintele Republicii Moldova nou-ales, cel târziu la 45 de zile după alegeri, este obligat să depună jurământul, în fața Parlamentului și Curții Constituționale. Deci, dacă a fost ales, cu condiția validării mandatului, de la 3 noiembrie 2024, în 45 de zile, Președintele nou-ales trebuie să depună jurământul. În asemenea situație/circumstanțe, cca o săptămână de zile vom avea situația incertă din 2019 a dualității puterii prezidențiale. Deci, indiferent dacă va câștiga alegerile actuala Președintă sau nu, noi cca o săptămână de zile vom avea 2 președinți: 1) unul în exercițiu plenar, a cărui mandat expiră, la data de 24 decembrie 2024 și 2) unul nou-ales/candidat care se află în imposibilitatea juridică de a depune jurământul, deoarece acesta, după depunerea jurământului, ar trebui să intre imediat în exercitarea mandatului său și astfel ar forța întreruperea mandatului plenipotențiar al Președintelui în exercițiu, ceea ce ar duce la violarea art. 80 alin. (1) din Constituție. De altfel, nedepunerea jurământului de către Președintele nou-ales al Republicii Moldova în termen de 45 de zile după alegeri constituie o încălcare a art. 79 alin. (2) din Constituție. Așa se va întâmpla, deoarece legiuitorul ordinar la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral a încălcat prevederile art. 90 alin. (1) și alin. (4) din Constituție.

149¹. Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, doar la sesizarea subiecților abilitați cu acest drept. Verificând constituționalitatea prevederilor art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și constatând neconstituționalitatea acestora, Curtea Constituțională, pe cale de consecință, urmează să declare neconstituțională și Hotărârea Parlamentului nr. 122/2024, adoptată în temeiul unei legi/unor prevederi neconstituționale. De altfel, fiecare cetățean al Republicii Moldova, care pretinde la funcția de Președinte al Republicii Moldova și nu doar se prezumă că cunoaște Constituția Republicii Moldova și legile țării. Așadar, la caz, mandatul actualului Președinte al Republicii Moldova expiră cembrie 2024, iar în conformitate cu prevederile art. 90 alin. (1) și (4) din Constituție alegerile se organizează într-o perioadă de 2 luni, de la data expirării mandatului. Pe când, art. 135 alin. (2) din Codul electoral, actualmente, stabilește că, alegerile Președintelui se desfășoară într-o perioadă de cca 5 luni (90 de zile, până la expirarea mandatului Președintelui + 2 luni, după expirarea mandatului). Astfel, constatăm că legea nu este una clară și certă, ci una confuză stabilind în loc art. 90 alin. (4) din Constituție), 5 luni (art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022), perioadă necesară pentru stabilirea datei alegerilor prezidențiale. Or un termen de rang constituțional nu constituie, care depășește limitele prestabilite de către constituantă. Astfel, la caz, ipotetic, cetățeanul care cunoaște și respectă Constituția își planificase participarea la scrutinul prezidențial, în iarnă, iar legiuitorul ordinar care, de fapt, „desface și nu face legea”, impune participarea la vot pentru toamnă. Deci, la adoptarea art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 nu a fost respectat criteriul calității legii (art. 23 alin. (2) din Constituție). Prin urmare, cetățeanul poate crede că nu-și cunoaște dreptul de vot și dreptul de a fi ales (art. 38 din Constituție) și astfel poate considera că i-a fost încălcat acest drept. Or conform prevederilor art. 90 alin. (4) din Constituție combinat cu art. 80 alin. (1) din Constituție alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pot avea loc doar, după expirarea mandatului (24 decembrie 2024) în decurs de 2 luni. Mai mult, art. 79 alin. (2) din Constituție indică expres faptul că, candidatul la funcția de Președinte al Republicii Moldova a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, cel târziu la 45 de zile după alegeri, jurământul. Or, la caz, depunerea jurământului cu depășirea termenului de 45 de zile după alegeri este *a priori* o încălcare a acestuia/jurământului. Atunci, cum mai poate o persoană, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova să depună jurământul când aceasta, din start, a sfidat/încălcat acest Jurământ/Constituția?”.

150. Așadar, legiuitorul nostru constituant la elaborarea proiectului Constituției Republicii Moldova a avut propriul său concept, puțin mai diferit decât alte state ale lumii, fie ele chiar și vecine și prietene, de aceea comparăm doar lucruri comparabile.

151. De altfel, la caz, constituanta a luat în calcul respectarea principiului unității materiei constituționale, de aceea a instituit pentru toate tipurile de alegeri, termeni posteriori, expirării mandatului, pentru desfășurarea alegerilor.

152. Astfel, doar la respectarea întocmai, de către Parlament a normelor constituționale, în procesul de legiferare și dezvoltare a normelor constituționale, noi nu vom avea asemenea situații, prevăzute, actualmente, la art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, de violare a normelor Constituției Republicii Moldova.

153. Pentru a remedia această situație descrisă *supra* este necesar ca Curtea Constituțională să declare neconstituționale sintagma „*cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui*” și textul „*funcție, însă nu mai târziu de*” de la art. 135 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 și Hotărârea Parlamentului nr. 122 din 16 mai 2024 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.

154. Totodată, dorim să menționăm faptul că, această sesizare nicidecum nu împiedică și nu aduce atingere desfășurării referendumului republican constituțional, la 20 octombrie 2024 (HP nr.

VI – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Vă solicităm respectuos:

- 1) Admiterea prezentei sesizări spre examinare și examinarea acesteia în regim de urgență.
- 2) Exercițarea controlului constituționalității sintagmei „*cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui*” și a textului „*funcție, însă nu mai târziu de*” de la alin. (2) art. 135 din Codul electoral nr. 325/2022 și a Hotărârii Parlamentului nr. 122 din 16 mai 2024 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova prin prisma prevederilor art. 38 și al art. 79 alin. (2), art. 90 alin. (1) și (4) coroborate cu art. 1 alin. (3), art. 2 alin. (1), art. 7, art. 23 alin. (2) și art. 54 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova.
- 3) Declarația neconstituțională a sintagmei „*cu cel mult 90 de zile înainte de data expirării mandatului Președintelui*” și a textului „*funcție, însă nu mai târziu de*” de la alin. (2) art. 135 din Codul electoral nr. 325/2022 și a Hotărârii Parlamentului nr. 122 din 16 mai 2024 cu privire la stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, pe motiv că contravin prevederilor art. 38 și al art. 79 alin. (2), art. 90 alin. (1) și (4) combinate cu art. 1 alin. (3), art. 2 alin. (1), art. 7, art. 23 alin. (2) și art. 54 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova.

VIII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Autorii prezentei sesizări declară pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, fapt pentru care semnează:

Vladimir Voronin

Diana Caraman

26 august 2024